

Zážitkový program pro rodiny s dětmi předškolního věku

Bakalářská práce

Studijní program:

B7505 Vychovatelství

Studijní obor:

Pedagogika volného času

Autor práce:

Kateřina Káráská

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Jan Neuman, CSc.

Katedra pedagogiky a psychologie

Zadání bakalářské práce

Zážitkový program pro rodiny s dětmi předškolního věku

Jméno a příjmení: **Kateřina Kárská**
Osobní číslo: P17000161
Studijní program: B7505 Vychovatelství
Studijní obor: Pedagogika volného času
Zadávací katedra: Katedra pedagogiky a psychologie
Akademický rok: **2018/2019**

Zásady pro vypracování:

Cíle:

Průzkum aktivit pro rodiny s dětmi, které jsou nabízeny volnočasovými centry v Brně
Vytvoření návrhu programu prožitkového tábora pro rodiny s dětmi v přírodě

Metody:

Dotazníkové šetření rodičů dětí předškolního věku

Požadavky:

Prostudovat odbornou literaturu k danému tématu
Vytvoření vlastního návrhu prožitkového programu

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná
Čeština

Seznam odborné literatury:

1. Beneš, Z. (2016) Instruktorový slabikář: metodická příručka pro všechny, kdo organizují kurzy zážitkové pedagogiky. Praha: Gymnasion.
2. Čech, T. (2002). Efektivní využívání volného času jako součást životního stylu dětí v postmoderní společnosti. Pedagogická orientace, č.2, s.108-113.
3. Daniš, P. (2016). Děti venku v přírodě: ohrožený druh? Proč naše děti potřebují přírodu pro své zdraví a učení. Praha: Ministerstvo životního prostředí.
4. Hofbauer, B. (2004). Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál.
5. Hoskovcová, S. (2006). Psychická odolnost předškolního dítěte. Praha: Grada.
6. Jančaříková, K. (2010). Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání. Praha: Josef Raabe
7. Matoušek, O. (2003). Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství.
8. Spousta, V. (1996). Metody a formy výchovy ve volném čase: kultura a umění ve výchově. Brno: Masarykova univerzita.
9. Vágnerová, M. (2005). Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání. Praha: Karolinum.

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Jan Neuman, CSc.
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání práce:

30. května 2019

Předpokládaný termín odevzdání:

15. dubna 2020

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

15. prosince 2020

Kateřina Kárská

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu doc. PhDr. Janu Neumanovi, CSc. za odborné vedení mé bakalářské práce, podnětné návrhy a cenné rady. Děkuji také vedení mateřské školy Klášterského, které mi umožnilo realizaci dotazníkového šetření.

Zážitkový program pro rodiny s dětmi předškolního věku

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na návrh zážitkového programu pro tábor určený rodičům a dětem v předškolním věku. Primárním cílem je komplexní vytvoření návrhu programu tábora samotného. Dílčím cílem je průzkum volnočasových kroužků a táborů nabízených volnočasovými centry v Brně. Při tomto průzkumu bylo využito statistických údajů.

Na základě dat získaných z průzkumu volnočasových aktivit a táborů v Brně byl vytvořen dotazník, který zkoumá zájem potenciálních účastníků tábora. Dotazník byl použit vlastní a získaná data byla zohledněna při tvorbě návrhu programu.

Bakalářská práce obsahuje také zhodnocení návrhu programu expertem, který program hodnotí jako přitažlivý pro děti i jejich rodiče.

Klíčová slova: Rodina, volný čas, tábor, zážitkový program pro rodiny s dětmi předškolního věku, dotazníkové šetření, průzkum volnočasových aktivit a táborů.

Experiential program for families with preschool children

Anotation

The bachelor thesis is focused on design of experiential program on camp designated for parents and preschool children. Primary goal is a complex creation of program's design of the camp. Partial aim is survey of leisure time activities and camps offered by leisure centres in Brno. I used statistics data in the survey.

A questionnaire was made based on data acquired from leisure time and camp in Brno survey, it examines interest of potential camp participants. The questionnaire which was used was original and acquired data were considered while creation of program's design.

The bachelor thesis also contains the program's design evaluation made by an expert, who rates the program as interesting for children and their parents.

Keywords: Family, leisure, camp, experiential program for families with preschool children, questionnaire, leisure activities and camps survey.

Obsah

ÚVOD	13
I TEORETICKÁ ČÁST	14
1 Rodina	14
1.1 Funkce rodiny	15
1.2 Rozdělení rodin dle funkčnosti	16
1.3 Výchovné styly	17
2 Volný čas	18
2.1 Vymezení pojmu volný čas	18
2.2 Funkce volného času	19
2.3 Cíle, podmínky a prostředky výchovy ve volném čase	20
2.4 Rodina a volný čas	21
3 Zážitkový program	22
3.1 Zážitková pedagogika	22
3.2 Dramaturgie programu	23
3.3 Instruktorový tým	25
3.3.1 Osobnost instruktora	25
4 Cílová skupina	27
4.1 Děti předškolního věku	27
4.1.1 Fyzický vývoj	27
4.1.2 Verbální schopnosti	28
4.1.3 Emoční vývoj a socializace	28
4.1.4 Mentální vývoj	29
4.1.5 Hra v předškolním věku	30
4.2 Časná a střední dospělost	31
4.2.1 Časná dospělost	31
4.2.2 Střední dospělost	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	33

5	Aktivity pro rodiče s dětmi nabízené v Brně	33
5.1	Kroužky pro rodiče s dětmi	34
5.2	Tábory	35
6	Průzkum preferencí potencionálních účastníků	37
6.1	Zásady tvorby a vyhodnocení dotazníků	37
6.2	Vyhodnocení dotazníků	38
6.2.1	Vyhodnocení uzavřených otázek	38
6.2.2	Vyhodnocení otázek s otevřenou odpovědí	42
7	Tábor pro rodiny s dětmi předškolního věku – návrh programu	43
7.1	Základní informace	44
7.1.1	Popis tábořiště	45
7.1.2	Kapacita tábořiště	45
7.2	Organizace tábora	45
7.3	Táborový řád	46
7.4	Doprava na tábor	48
7.5	Táborový rozpočet	49
7.6	Doporučený seznam věcí	50
7.7	Cíle	53
7.8	Denní režim	53
7.9	Fotodokumentace	55
7.10	Táborový zpěvník	55
7.11	Táborová hra	55
7.12	Popis jednotlivých dní a aktivit	56
7.12.1	Den první – sobota	56
7.12.2	Den druhý – neděle	59
7.12.3	Den třetí – pondělí	61
7.12.4	Den čtvrtý – úterý	63
7.12.5	Den pátý – středa	65
7.12.6	Den šestý – čtvrtek	66
7.12.7	Den sedmý – pátek	69
7.12.8	Den osmý – sobota	70
7.13	Zhodnocení tábora	70
7.13.1	Reflexe tábora rodiči	70
7.13.2	Zpětná vazba dětí	71
7.14	Zhodnocení návrhu programu expertem	71
	ZÁVĚR	72
	SEZNAM PŘÍLOH	76
	A Dotazník – tábor pro rodiny s dětmi	77

B	Soupis odpovědí na otevřené otázky v dotazníku	81
B.1	Jaký okruh, či programový bod by podle Vás neměl v programu chybět?	81
B.2	Jaký je Váš osobní názor na tábory pro rodiče s dětmi?	82
C	Grafické znázornění programu	85
D	Táborový rozpočet	86
E	Hodnocení návrhu programu expertem	87

Seznam obrázků

7.1	Skřítki za jednotlivé dny	58
7.2	Hmyzí hotel	62
7.3	Chobotnička	65
7.4	Lapač snů	67

Seznam tabulek

5.1	Kroužky pro rodiče s dětmi - Středisko volného času Lužánky	34
5.2	Kroužky pro rodiče s dětmi - Salesiánské centrum mládeže	35
5.3	Tábory pro rodiče s dětmi	36
6.1	Věk respondentů	38
6.2	Počet dětí v předškolním věku	38
6.3	Vyhodnocení uzavřených otázek	40
6.4	Trávení víkendových dnů	40
6.5	Typ dovolené	41
6.6	Osoby účastnící se tábora	41
6.7	Preference denního programu	41
6.8	Preference ubytování	42
6.9	Optimální délka tábora pro rodiče s dětmi	42

ÚVOD

Již od tří let jsem, díky svému otci, který byl skautský vedoucí, trávila léto na skautských táborech. Od šesti let jsem začala navštěvovat skautský oddíl v Brně, který mi předal spoustu zkušeností do života. V České republice není moc oddílů, které by zkoušely do skautského života zapojovat i děti předškolního věku. Jelikož mě skaut provází po celou dobu mého života, ráda bych dopřála i své dceři, aby kouzlo skautingu, či jiné podobně zaměřené organizace, poznávala již od útlého dětství.

Jako matka si uvědomuji, jak důležité je propojit soužití rodičů a dětí. Především ve volném čase, aby rodiny měli podobně zaměřené zájmy a dokázali si užít společný čas naplno. Proto se v mé bakalářské práci věnuji návrhu programu pro rodiče s dětmi předškolního věku, který je vytvořen na základě získaných dat z dotazníkového průzkumu.

Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část se skládá ze čtyř kapitol. V první kapitole hovořím o významu rodiny, jaké má funkce a také o tom, jak je možné rodiny rozčlenit dle funkčnosti a typu výchovy. Další kapitola vymezuje pojem volný čas, jeho cíle, podmínky a prostředky. Poslední podkapitola druhé kapitoly popisuje, jak je volný čas důležitý pro rodinu. Třetí kapitola je věnována zážitkovému programu, vymezení pojmu zážitková pedagogika a dramaturgii zážitkového programu. Je zde také zmínka o tom, jaké vlastnosti by měl splňovat dobrý instruktor. Poslední kapitola teoretické části charakterizuje cílovou skupinu, na kterou je tato bakalářská práce zaměřena. Jsou zde popsána vývojová specifika dětí předškolního věku, a také časné a střední dospělosti.

Praktická část je rozdělena do tří kapitol. První kapitola je věnována prvnímu cíli bakalářské práce, kterým je průzkum volnočasových aktivit a táborů pro rodiče s dětmi předškolního věku nabízené v Brně. Druhá kapitola praktické části má za úkol zjistit, zda by rodiče dětí předškolního věku měli zájem o společný tábor a případně, jaký by dle jejich představ měl být. Tyto informace jsou zjištěny pomocí mnou vytvořeného dotazníku. Na tyto dvě kapitoly navazuje kapitola, která je věnována hlavnímu cíli této bakalářské práce, a to návrhu prožitkového tábora pro rodiče s dětmi předškolního věku. Jsou zde popsány praktické informace a jednotlivé aktivity.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Rodina

Rodina je malá sociální skupina spojená manželstvím, odpovědností a vzájemnou pomocí. (Hartl et al., 2010, s. 504) Je složena z jedinců různého pohlaví a věku, kteří jsou ve vztazích mezi sebou zaměřeni na uspokojování základních biologických, psychologických a sociálních potřeb. V dnešní společnosti existuje mnoho rodin, každá rodina je originální a způsob výchovy se může lišit. Všechny rodiny mají však společný úkol, a tím je primární socializace potomků. Rodina je tedy základem pro formování osobnosti dítěte. Reichel ve své knize (Reichel, 2008) hovoří o rodině jako o nejpůvodnější, nejpřirozenější a nejdůležitější lidské skupině, které je člověk součástí od svého zrození.

Rodina je biologicky významná pro udržení lidstva a je základním pilířem společnosti. Zároveň je také prvním a velmi důležitým modelem společnosti, se kterým se dítě setkává. Pro zdravý duševní i tělesný vývoj dítěte je nutná přítomnost citově angažovaných rodičů a bezpečný domov, který tvoří stabilní a chráněné prostředí. Následkem dnešní uspěchané doby se prostor rodičů pro výchovu dětí zmenšuje. Proto se v současnosti považuje rodina za nenahraditelnou pouze u dětí před nástupem do školy. Rodina je velmi důležitá i pro dospělého člověka, jelikož pokud se jedinec dostane do obtížně zvladatelné situace, je rodina schopna poskytnout značnou podporu a vyvinout velké úsilí pro návrat člověka do původního stavu. Rodina tak poskytuje svým členům pocit bezpečného zázemí. Znakem rodiny je společné bydlení a nakládání se společným majetkem. (Matoušek, 2003, s. 9–11)

Helus ve své knize (Helus, 2015, s. 201–205) mluví o současné rodině. Současné rodiny se liší od rodin dřívějších a v dnešní době je pro nás těžké si jejich životy představit. Současnou rodinu charakterizují tyto znaky:

- **Nukleární rodina** – je tvořena několika málo členy, kteří tvoří rodinné jádro.
- **Manželská rodina** – tvoří ji manželé či partneři, kteří jsou zároveň rodiči svých dětí, o které se starají.

- **Dvougenerační rodina** – skládá se pouze z rodičů a dětí.
- **Vztahová intimita** – citová blízkost v rodině.
- **Privátní individualizace** – jedinec se vyvíjí jako svébytná bytost, nese zodpovědnost za svá rozhodnutí.

1.1 Funkce rodiny

Každá rodina by měla plnit své funkce, aby potomci získali správné vzorce chování. Funkčnost rodiny má na vychovávané dítě velký vliv, především v období předškolního věku. Helus (Helus, 2015, s. 219–222) popisuje deset základních funkcí, které by rodina měla splňovat:

1. **Uspokojování základních, primárních potřeb** – naplnění potřeb jako například bezpečí, lásky, sounáležitosti, spánku . . .
2. **Uspokojování organické přináležitosti** – zajištění potřeby mít domov a láskyplných mezilidských vztahů.
3. **Prostor pro seberealizaci** – nabízí možnost se projevit a tím umožňuje dítěti si uvědomit kdo je.
4. **Vytváření vztahu k rodinnému majetku** – ukazuje dítěti hodnoty vybavení, jak s ním manipulovat a vážit si ho.
5. **Určuje prožitek sebe sama v závislosti na pohlaví** – rozvíjí pohlavní identitu, dle vzoru matky, otce či prarodičů.
6. **Nabízí vzory a příklady** – učí dítě vidět v druhých osobnosti a samo se jednou osobností stát.
7. **Rozvíjí zodpovědnost, ohleduplnost a úctu** – učí, aby dítě tyto hodnoty bralo jako samozřejmou součást života. Rodič toho dosahuje především nenásilným zapojením dítěte do každodenních činností.
8. **Umožňuje mezigenerační interakci** – dítě je nuceno komunikovat a prohlubovat vztahy nejen s rodiči a sourozenci, ale i s ostatními členy širší rodiny.
9. **Rozšiřuje dítěti představu o širším okolí a světě** – dítě objevuje svět profesí, povinností, problémů a pokušení.
10. **Nabízí podporu, pomoc a útočiště** – rodina pomáhá jedinci s řešením nezdarů či neúspěchů a působí jako zdroj životní rovnováhy po celý život dítěte.

Langmeier s Krejčířovou v knize Vývojová psychologie (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 183) uvádějí čtyři základní funkce rodiny:

1. **Funkce reprodukční** – zajišťuje pokračování rodu.
2. **Funkce hospodářská** – zajišťuje nakládání s majetkem rodiny.
3. **Funkce emocionální** – uspokojuje emoční potřeby členů rodiny.
4. **Funkce socializační** – ukazuje dítěti lidskou společnou a učí společenskému chování.

1.2 Rozdělení rodin dle funkčnosti

Funkčnost rodiny ovlivňuje chování dítěte nejen doma, ale také v jiných sociálních skupinách. Helus v knize sociální psychologie (Helus, 2015) dělí funkčnost rodin do pěti kategorií:

1. Pokud rodiny zajišťují dětem všechny důležité potřeby a vnímají je jako plnohodnotné bytosti, hovoříme o rodinách stabilizovaně funkčních.
2. Funkční rodiny s přechodnými více či méně vážnými problémy jsou rodiny, které mívají řešitelné a běžné problémy. Těchto rodin je většina a tyto problémy je většinou pozitivně posílí. Příkladem problémů mohou být dočasné partnerské krize, potíže s dětmi, finanční nouze či netaktní zasahování prarodičů do života rodiny.
3. Třetí kategorií jsou rodiny problémové. Je zde zproblematizováno plnění základních funkcí, které by rodina měla plnit. Rodině hrozí krize a následné ukončení vztahu. I přes to, že členové rodiny problémům čelí a snaží se vyhledávat pomoc, která bývá účinná jen dočasně, vrcholí tyto problémy rozpadem manželství.
4. Pokud hovoříme o rodinách dysfunkčních, myslíme tím rodiny takové, u kterých je dlouhodobě a vážně narušeno plnění funkcí natolik, že jsou ohroženy děti. Většinou se jedná o rodiny, kde je jeden z rodičů závislý na alkoholu, rodiny tísní se v malých bytových prostorech anebo rodiny se členy, kteří mají různé psychické poruchy. V těchto případech bývá nutný zásah vnějších institucí. Rozpad rodiny bývá pro děti velmi traumatizující.
5. Poslední kategorií jsou rodiny afunkční. Hovoříme o rodinách, kde rodiče neplní vůči svým dětem žádné funkce a ohrožují je tak na životě. Většinou jde o rodiny, kde jeden z rodičů trpí patologickými jevy a nezájem o děti přerůstá v nenávisť vůči nim. Hledání nápravy zde nemá smysl a tak bývá řešením nejčastěji rozhodnutí soudu o zbavení rodičů rodičovských práv a děti jsou umístěny v dětských domovech.

1.3 Výchovné styly

Každý rodič své dítě vychovává dle svého nejlepšího vědomí i svědomí, ale každá rodina zastává jiné výchovné metody. Jelikož tábora pro rodiny s dětmi se účastní několik odlišných rodin, je dobré počítat s individuálními výchovnými metodami každé rodiny. Proto se v této podkapitole věnuji výchovným stylům.

Výchova je záměrné působení na dítě s cílem ovlivnit jeho osobnost. Kromě rodiny, která ve výchově hraje hlavní roli, vychovává dítě širší rodina, učitelé a různé instituce. Způsob, jakým je dítě vychovááno, je ovlivněn kulturou, vzdělaností, ekonomickou a sociální úrovní rodiče. Množství času, které alespoň jeden rodič dítěti věnuje, výrazně ovlivňuje kvalitu výchovy. (Sekot, 2019)

V knize Sociální psychologie pro pedagogy Helus (Helus, 2015, s. 243–244) uvádí tři výchovné styly, které rozlišila Diana Baumrind (1989,1991):

1. **Direktivní styl** – kladen velký důraz na poslušnost dítěte, mezi rodiči a dítětem se vyskytuje nulová komunikace. Rodiče často využívají větu: „*mlč a dělej, co ti říkám*“.
2. **Povolující styl** – rodiče kladou velký důraz na co největší volnost dítěte. Dítě není trestáno a jsou na něj kladeny jen minimální požadavky.
3. **Styl opřený o autoritu** – dítěti jsou stanoveny jasné požadavky a pravidla, ale s dítětem je komunikováno a je brán ohled na jeho potřeby. Dítě bere rodiče jako své vzory.

Sekot (Sekot, 2019, s. 12–13) hovoří o čtyřstupňovém výchovném modelu:

1. **Autoritářský styl** – ve výchově převládá důraz na striktní poslušnost, kterou rodiče od dítěte vyžadují a nebojí se použít trestů, jestliže dítě nesplňuje dané úkoly. Dítě, které v takové výchově vyrůstá, často trpí depresemi či slepou poslušností a je nešťastné.
2. **Autoritativní styl** – dítěti jsou stanovena pravidla, která mu jsou řádně vysvětlena. Rodiče by měli být důslední a nároční, ale zároveň vnímaví. Problémům se předchází, neřeší se pomocí direktivních příkazů.
3. **Liberální styl** – při tomto stylu výchovy není vynucován respekt k pravidlům. Pravidla bývají stanovena přísná, ale jejich dodržování není striktní. Rodiče se staví do role kamarádů.
4. **Lhostejný styl** – při této výchově rodičům chybí jakýkoli zájem o dítě. Nejsou naplňovány jeho základní potřeby, rodiče nejeví zájem o školní povinnosti dítěte. Dítě není připravováno na budoucí plnohodnotný život.

2 Volný čas

Táborový pobyt pro rodiče s dětmi je volnočasová aktivita, které se rodina účastní ve svém osobním volnu. Děti předškolního věku si zatím neumí správně definovat volný čas, jelikož jejich jediná povinnost je, aby si užily bezstarostného dětství. Avšak rodiče si musí svůj čas organizovat tak, aby zvládali jak své povinnosti v práci či rodině, tak i své osobní potřeby. Proto se v této kapitole věnuji definici a funkci pojmu volný čas.

2.1 Vymezení pojmu volný čas

Před tím, než jsem se začetla do odborných knih, položila jsem si otázku, co pro mě znamená volný čas. Dle mého názoru je volný čas okamžikem, kdy chceme a dokážeme uspokojit své vlastní potřeby a zájmy dle vnitřních pocitů každého z nás. Pokud volný čas trávíme ve skupině lidí, je důležité přizpůsobení se všem ostatním, ale zároveň s tím být v souladu se svými vlastními potřebami.

Volný čas je vymezený prostor, kdy si prováděné činnosti vybíráme sami a dobrovolně. Tento čas zahrnuje odpočinkové, rekreační, zábavné a zájmové aktivity. Jedinec si svobodně vybírá činnosti, které rád vykonává a přináší mu pocit uvolnění. (Pávková et al., 2008, s. 13) Hofbauer ve své knize (Hofbauer, 2004) popisuje volný čas jako dobu, kdy jedinec není nucen vykonávat činnosti nezbytné k zajištění přežití a udržení si společenského standardu.

U dětí je třeba klást důraz na pedagogické ovlivňování, aby získaly zkušenosti v oblasti zájmových činností a trávení volného času. Vedení dítěte by mělo být nenásilné, zaměřené na pestré činnosti, aktivita by měla být dobrovolná. Míra ovlivňování záleží na věku dítěte, jeho mentální a sociální vyspělosti a především na výchovných prvcích rodičů. (Pávková et al., 2008, s. 13–14)

Ve svém článku Čech (Čech, 2017) uvádí, že dnešní společnost nabízí více volnosti a podnětů pro trávení volného času, proto je nutné dětem naznačit správnou cestu. Efektivní využití volného času je pro dnešní společnost nezbytné, jelikož čím lépe jedinec tráví volný čas, tím lepší je jeho pracovní nasazení, má lepší hodnotový systém, lépe se rozvíjí a má možnost lépe rozvíjet své sociální vztahy.

Tyto aktivity působí jako prevence sociálně-patologických jevů. Kvalitní trávení volného času může narážet na různé bariéry, kterými jsou:

- Rodina neplní správně své funkce.
- Nedostatečné finanční prostředky.
- Negativní vliv sociální skupiny.
- Tělesný či mentální handicap.
- Nedostatek volného času.
- Pasivní postoj k volnočasovým aktivitám.
- Nesprávný výběr aktivit.

2.2 Funkce volného času

Výchova ve volném čase má stanoveny tyto konkrétní funkce, které plní – výchovně vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní. Volnočasové organizace tyto funkce naplňují v různé míře, dle vlastních cílů a možností. V průběhu historie se důležitost funkcí měnila. Původní důležitou funkcí bylo zajistit, aby děti byly zaměstnány a neměly čas se věnovat sociálně nepřijatelným činnostem. Postupem času funkce výchovná začala nabývat na svém významu. Vyšlo najevo, že správné a smysluplné vedení volného času u dětí má pozitivní vliv na plnění všech již zmíněných funkcí.

Funkce výchovně-vzdělávací je v současné době prioritní. Volnočasové organizace se na plnění této funkce podílí dle svých možností a poslání. Cílevědomě formují a vychovávají jedince, pomáhají jim dosahovat reálných cílů. Tato funkce může působit na všechny složky osobnosti. Nabízí uspokojení a naplnění potřeb, prohlubování zájmů a rozvíjení schopností. Umožňuje motivovat jedince ke společensky žádaným zájmům a chování.

Funkce zdravotní je stejně důležitá jako funkce výchovně-vzdělávací. Působení na volnočasové činnosti musí podporovat fyzický, psychický a sociální vývoj. Zdravotní stav lze podporovat následujícími způsoby:

- Usměrnění režimu dne, aby odpovídal biorytmu jedince.
- Podněcování k pohybu doma, ale především i venku. Cílem volnočasových činností je také i to, aby se pro společnost pohyb stal pravidelnou součástí dne.
- Vedení ke zdravému stravování a pevným stravovacím návykům.
- Vedení k hygienickým návykům.
- Dodržování zásad bezpečnosti práce.

Sociální funkce je různými zařízeními plněna v různé míře. Na tuto funkci můžeme nahlížet ze tří různých úhlu pohledu. První (nejčastější) pohled je, že tato funkce zajišťuje péči o dítě, dohled a bezpečnost. Takto chápanou funkci zajišťují hlavně školská zařízení, ale také i výchovná a ubytovací zařízení. Druhý možný pohled je, že tato funkce umožňuje navázat vztahy s lidmi, kteří mají společné zájmy. Takto tvořené skupiny bývají pestré především co se týká věku, sociálního postavení a jiných osobních specifik. Toto dává jedinci možnost rozvíjet své sociální dovednosti. Třetím pohledem je vyrovnání rozdílů mezi nestejnými životními podmínkami dětí. Touto funkcí lze pomoci dětem, které pocházejí z problémového prostředí. Ve všech volnočasových zařízeních je kladen důraz na prevenci negativních jevů a všechna tato zařízení pracují v oblasti primární nespecifické prevence. (Hájek et al., 2011, s. 72–74)

Funkce preventivní má za úkol předcházet sociálně-patologickým jevům. Mezi tyto jevy patří například drogová závislost, kouření, kriminalita, šikana, záškoláctví. Prevenci můžeme obecně chápat ve třech rovinách. První z nich je primární prevence, která je určena celé populaci, prvotně těm, která není kriminálně riziková či jinak narušena patologickými jevy. Sekundární prevence obsahuje činnosti zaměřené na jedince a skupiny, u kterých je zvýšená pravděpodobnost rizika možného trestně právního jednání. Zaměřuje se také na jedince, kteří by se mohli stát oběťmi těchto činů. Terciární prevence se snaží o zpětné začlenění jedinců se sociálně-patologickou minulostí zpět do společnosti. Také se snaží zabránit případným recidivám. (Pávková et al., 2008, s. 41)

2.3 Cíle, podmínky a prostředky výchovy ve volném čase

Pedagog si určuje přiměřené cíle, volí prostředky k jejich dosažení a hodnotí výsledky svého snažení. Obecný cíl je naučit jedince hospodaření s volným časem. Jednotlivé oblasti zájmových činností mají své specifické cíle.

Podmínky výchovy ve volném čase dělíme na vnitřní a vnější. Mezi vnitřní podmínky řadíme věk účastníků, nebo individuální zvláštnosti jedinců. Mezi vnější podmínky patří například prostory, materiální vybavení, působení sociálních skupin. Všechny podmínky mají svá specifika – z vnitřních podmínek například, že pedagog má možnost respektovat individuální potřeby jedinců a také pracuje s účastníky různého věku a často ve smíšených skupinách. Mezi specifika podmínek vnějších patří například rozmanité proměnlivé prostředí, požadavky na vybavení se liší dle zaměření dané volnočasové aktivity.

Výchovné prostředky jsou jevy, které se využívají k dosažení stanovených výchovných cílů. Tyto prostředky zahrnují dle Hájka (Hájek et al., 2011, s. 74–78):

- Činitelé výchovy – rodina, škola, školka, instruktoři.
- Obsah – není vymezen pedagogickými dokumenty a liší se v různých typech volnočasových zařízení.

- Metody – slovní, názorné, praktické a je kladen důraz na podporování činnosti u dětí.
- Formy – hry, soutěže, vycházky, tréninky a jiné.
- Materiální prostředky – musí splňovat hygienické, pedagogicko-psychologické a estetické požadavky. Musí vyhovovat pedagogickému záměru.

Podle mého názoru, by volnočasové aktivity předškolních dětí, měly být voleny s ohledem na faktory, které podporují emoční zaujetí dětí. Například aktivity, které jsou propojeny příběhem či upravené prostředí, kde se aktivity uskutečňují.

2.4 Rodina a volný čas

Každá rodina si vytváří své specifické prostředí a dle těchto předpokladů prožívá pracovní i víkendové dny. Volné dny tedy prožívají dle svých možností, zájmů a svého uvážení. Někdy je tedy složité spojit volný čas pro více rodin. Organizované volnočasové aktivity by měly být nápomocny všem, kteří se jich chtějí zúčastňovat. To znamená, že své zájmy musí umět přizpůsobit sdílené společnosti.

Každé dítě vnímá svoji rodinu primárně a proto pocituje vytváření volného času rodiči jako zásadní činnost. Volnočasovými aktivitami jsou rodiče schopni předat dítěti i jiné hodnoty. Rodina by měla dbát na to, aby potomci trávili volný čas smysluplně, dle svého dobrovolného rozhodnutí. Dítě se v rodině učí přistupovat k volnému času kreativně, to je realizováno nápodobou a reprodukcí, realizování pravidelných zájmových činností, reagováním rodičů na potřeby a nadání dítěte. Zkušenosti s volným časem získávají spontánně. Modely volného času, které rodiče nastaví, mohou děti přijímat, ale někdy také odmítat. Rodiče by měli věnovat dostatek času tomu, aby se dítě naučilo pracovat se svým volným časem a trávit jej smysluplně. Pokud jsou volnočasové aktivity v rodině pojaty svobodně, smí se k těmto činnostem vyjadřovat i děti a vkládat své nápady. O aktivitách dítěte by nemělo být rozhodováno direktivně, rodič by měl podporovat zájmy dítěte. Správné trávení volného času je velmi důležité pro rozvoj dítěte, rodič tak může předcházet potencionálním patologickým jevům, které by se mohly v budoucnu objevit. (Hofbauer, 2004, s. 61–65)

3 Zážitkový program

Zkušenostní učení dětí v předškolním věku je postaveno na prožitku. Je to aspekt činnosti, který není přístupný druhé osobě. Je subjektivní a jedinec jej projevuje vnějším chováním, výrazem a mimikou. Dítě v tomto věku prožívá každou činnost a prožívají ji naplno. Při prožitkovém učení instruktor s prožitkem počítá a záměrně se jej snaží vyvolat. Při tomto učení se pokoušíme propojit emocionální složku se sociálním a intelektuálním rozvojem. Prožitky nelze naplánovat, ale můžeme je odhadnout (pozitivní či negativní vzpomínky na celý život).

Předškolní období je věkem hry, proto zde prožitek hraje důležitou roli. Znamé a bezpečné prostředí s velkou nabídkou aktivních činností je přímo živnou půdou pro prožitky. Dlouhé výklady a podobné „nudné“ neaktivní činnosti nemají na předškolní děti účinek. Během učení by měla být převaha prožitku.

Průběh prožitkové akce se skládá ze tří důležitých etap – příprava, realizace a vyhodnocení. Nejsložitější bývá fáze realizace, jelikož je těžké přijít na to, jak prožitek dítěti dopřát. Samotný průběh realizace mohou ovlivnit vnější vlivy, které strhnou pozornost dítěte a způsobí další neplánované zážitky. Je tedy důležité, aby vychovatel v těchto nečekaných chvílích uměl reagovat a tyto situace využít ve prospěch výchovných cílů.

Zkušenostní učení by mělo být postaveno na vlastní aktivitě, magičnu, pohybu, hře, experimentu a fantazii. Obsahem by mělo být učivo, které počítá se zážitkem a záměrně jej vyvolává. Na rozdíl od dospělého, se dítě není schopno učit ze zprostředkovaného prožitku. Dítě si potřebuje danou zkušenost zažít samo. Při tomto učení má lektor velký prostor pro tvořivost a může volit různorodé náměty na činnosti. (Svobodová, 2010, s. 109–118)

3.1 Zážitková pedagogika

Pod označením zážitková pedagogika rozumíme takové výchovné procesy, které pracují s navozováním, rozbořem a reflexí prožitkových událostí za účelem získání zkušeností přenositelných do dalšího života. Cíle těchto výchovných procesů mohou být vytyčovány a dosahovány v různorodém prostředí (školní i mimoškolní, přírodním i kulturním), v rozmanitých sociálních skupinách a naplňovány nejrůznějšími prostředky (hrami všech typů, modelovými situacemi, sebepoznávacími i k týmové spolupráci směřujícími aktivitami). (Jirásek, 2004, Gymnasion) V zážitkové pedagogice jde především o výchovu a proces učení, ve které se jednoznačně vyzdvihuje rozvoj a růst osobnosti (s důraznou orientací na výchovu pro život). (Hanuš et al.,

2016, s. 65)

Činčera zážitkovou pedagogiku (experiential education) ve své knize (Činčera, 2007, s. 14) popisuje jako elementární prostředek práce s hrou. Počátky prožitkové pedagogiky sahají až do doby antiky nebo renesance. O proslavení této koncepce se však nejvíce zasloužil německý pedagog Kurt Hahn, který během druhé světové války založil Outward Bound. Nejdříve byl Outward Bound kurz pro britské námořníky a následně se z něj stala organizace, která rozvíjela principy zážitkové pedagogiky. Tato instituce vytvářela programy pro dospělé i mládež, které měly za úkol budovat vztah účastníků k přírodě pomocí činností, jako jsou například lanové překážky či výlety do divočiny.

V sedmdesátých letech byl ve Spojených Státech Amerických založen Project Adventure, jehož úkolem bylo najít způsob, jak přiblížit dobrodružné aktivity v přírodě školám a volnočasový organizacím. Instituce se primárně zaměřovala na týmovou spolupráci.

V České republice začala vznikat v sedmdesátých letech Prázdninová škola Lipnice. Metody Prázdninové školy Lipnice a Project Adventure si jsou velmi podobné, ale jsou mezi nimi patrné rozdíly. Prázdninová škola Lipnice se zaměřuje na jednorázové akce, kdežto Project Adventure se zaměřuje na dlouhodobější programy. (Činčera, 2007, s. 14–15)

Činčera ve své knize (Činčera, 2007, s. 15) uvádí tyto základní principy zážitkové pedagogiky:

- **Cyklus učení prožitkem** – získávání nových zkušeností prostřednictvím prožitku.
- **Flow** – absolutní koncentrace pouze na danou aktivitu, do které je jedinec plně ponořen a nevnímá nic jiného.
- **Komfortní zóny** – člověk je veden k tomu, aby překročil hranice své komfortní zóny.
- **Princip dobrovolnosti** – jedinec má volbu, zda danou aktivitu chce podstoupit či nikoli.

Při práci s dětmi předškolního věku můžeme nejvíce využít flow a princip dobrovolnosti.

3.2 Dramaturgie programu

Hanuše ve své knize (Hanuš et al., 2016) popisuje dramaturgii tábora jako práci s tématy a stanovenými cíli. Úkolem dramaturga kurzu je sledovat a vyhodnocovat plnění cílů a průběh tábora. V průběhu programu je také důležité sledovat, zda je téma kurzu pro účastníky dostatečný zdroj zkušeností. Pokud tábor neprobíhá dobře, je nutné pozměnit scénář tábora. Tato změna se může týkat cílů, táborové hry či vedlejších doplňkových her.

V průběhu tábora je nutné sledovat tyto aspekty:

- **Vývoj skupiny účastníků** – sledujeme vztahy a komunikaci mezi účastníky, spolupráci mezi jedinci či případné konflikty.
- **Reakce jednotlivých účastníků** – všímáme si reakcí účastníků na jednotlivé aktivity.
- **Vyznění jednotlivých programů** – zajímá nás, zda program splňuje stanovený účel.
- **Provázanost červenou nití** – hlídáme si, aby jednotlivé aktivity zapadaly do sebe.
- **Intenzitu plánovaných cílů** – zajímá nás, zda má program dostatečný dopad na účastníky.
- **Průběžné dosahování dílčích cílů** – během programu musíme kontrolovat, zda dosahujeme stanovených cílů.
- **Časový potenciál pro naplnění cílů** – hlídáme, zda vše plníme dle harmonogramu a případně musíme některé cíle zrušit či pozměnit.
- **Fyzický a psychický stav účastníků a instruktorů** – pozorujeme fyzické a psychické možnosti účastníku.

Průběh programu je ovlivňován několika okolnostmi, na které musíme dle Hanuše (Hanuš et al., 2016) brát ohled:

- **Účastníci** – musíme brát na zřetel počet účastníků, jejich věk a zdravotní stav.
- **Místo konání akce** – místo by mělo být voleno dle záměru tábora.
- **Termín kurzu** – program přizpůsobujeme ročnímu období a v případě změny počasí je nutné improvizovat.
- **Tým kurzu** – sehraný tým funguje lépe, než skupina instruktorů, kteří mezi sebou mají neshody. Je potřeba, aby instruktoři byli zodpovědní a plnili zadané úkoly.
- **Časový harmonogram** – je velmi důležité stanovit si jasný harmonogram dne, který účastníci i instruktoři dodržují. Dle připraveného časového rozvrhu plánujeme jednotlivé hry.
- **Technika a materiál** – při přípravě programu je nutné si u jednotlivých aktivit vypsát, jaké pomůcky k dané hře potřebujeme.
- **Bezpečnost.**

- **Mimořádné okolnosti** – musíme počítat s neočekávanými momenty, které se mohou během akce přihodit. Jedná se například o nepřízeň počasí či případné úrazy někoho z účastníků.
- **Programové prostředky.**

3.3 Instruktorský tým

Aby akce byla co nejlépe zrealizována, je potřeba kvalitní tým, který si rozumí a táhne takzvaně „za jeden provaz“. Instruktor na akci funguje jako vzor a často bývá účastníky napodobován. (Pelánek, 2013, s. 38) Pokud budu hovořit o instruktorském týmu pro tábor, kterého se účastní děti i rodiče, je důležité, aby instruktor zapůsobil na obě věkové skupiny a dokázal s nimi adekvátně pracovat.

3.3.1 Osobnost instruktora

Jelikož instruktor věnuje organizaci kurzu velké množství času a energie, je potřeba, aby jeho motivace byla silná. Motivace mohou být různé a není důležité jaký druh motivace u lektora převažuje, pakliže realizovaný program je vhodně zvolen. Instruktor zastává během kurzu několik rolí, které musí v průběhu plynule měnit. Měl by mít základní pedagogické a organizační dovednosti, a také by měl umět výborně jednat s lidmi. Vzhledem k tomu, že žádný instruktor není schopen bezvadně zastat všechny role, tak by měl upřímně říci, že některé z nich nezvládá tak dobře jako jiné.

V průběhu kurzu instruktor upřednostňuje potřeby kurzu a účastníků před svým vlastním pohodlím. Ve výjimečných případech může využít „protekcí“, ale nesmí jí využívat k vlastnímu pohodlí. Například při vydávání jídla může dostat svoji porci dříve než ostatní účastníci, jestliže je nutné připravit co nejrychleji další část programu. Instruktor se do všech akcí pouští naplno a měl by si být roven s ostatními účastníky kurzu. V průběhu akce si stanovuje reálné cíle a usiluje o jejich naplnění. (Pelánek, 2013, s. 38–41)

V knize (Hanuš et al., 2016, s. 84–85) jsou sepsány aspekty, které by měl dobrý instruktor mít. Kvalitní instruktor je jedinec, který:

- Vždy mluví pravdu.
- Říká, co si myslí.
- Přebírá plně odpovědnost za své chování.
- Umí přiznat své chyby.
- Je skvělým týmovým hráčem.
- Vždy pomůže druhým.
- Je empatický.

- Váží si práce ostatních a nezesměšňuje je.
- Umí přijímat zpětnou vazbu.
- Myslí především na ostatní účastníky kurzu.
- Má zdravé sebevědomí.
- Umí projevit své názory a neschovává se za názory druhých.

4 Cílová skupina

V této kapitole charakterizují skupiny, pro které bude navržen táborový program. Jelikož je tábor určen pro rodiny s dětmi předškolního věku, v následujících podkapitolách budou shrnuty vlastnosti, schopnosti a dovednosti dětí předškolního období a jejich rodičů (časná a střední dospělost).

4.1 Děti předškolního věku

Předškolní věk je pro dítě jedno z nejkrásnějších období života. V několika knihách se můžeme dočíst, že je toto období obdobím her a objevování. V tomto věku se dítě přirozeně učí od autorit a pozorováním okolního světa.

Období předškolního věku Langmeier a Krejčířová (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 87) označují v širším slova smyslu jako celé období od narození až po vstup do školy. Toto pojetí má svůj praktický význam při plánování sociálních a výchovných opatření pro děti před jejich povinnou školní docházkou. V užším slova smyslu autoři toto období popisují jako věk mateřské školy. Vágnerová (Vágnerová, 2012, s. 177) považuje toto období za věk hry. Autorka označuje toto období věkem od tří do šesti/sedmi let. Konec této fáze není určen jen fyzickým věkem, ale především sociálně – nástupem do školy. Helus ve své knize (Helus, 2018, s. 274) popisuje předškolní věk jako období, kdy je dítě osamostatněné natolik, že dokáže strávit nějakou dobu bez rodičů. Mateřská škola se pro dítě stává novým prostředím, kde získává nové dovednosti.

Předškolní věk je také označován jako období iniciativy, kdy má dítě potřebu něco zvládnout, vytvořit a potvrdit si tak své kvality. K postupné diferenciaci dochází i v sociální oblasti, pro niž je typický přesah rodiny a rozvoj vztahů s vrstevníky. Předškolní období je třeba chápat jako fázi přípravy na život ve společnosti. Aby to bylo možné, musí dítě přijmout řád, který chování k různým lidem v různých situacích upravuje. (Vágnerová, 2012, s. 177)

4.1.1 Fyzický vývoj

Tříleté dítě má za sebou období, ve kterém se naučilo chodit a pohybovat se totožně jako dospělý jedinec. Chodí i běhá i po nerovném terénu, zvládá chůzi do schodů i ze schodů i bez držení. V předškolním období nejsou motorické změny tak nápadné jako v předchozím období, kdy se hrubá motorika rapidně vyvíjí. Ale i tak to jsou změny velmi významné, jelikož silně ovlivňují místo, které dítě zaujme ve společnosti

mezi vrstevníky. Motorický vývoj je v tomto období označován jako stále zdokonalování a zlepšování pohybové koordinace. Dítě se učí větší hbitosti a eleganci pohybů. V předškolním období se zdokonaluje samostatnost při běžných denních činnostech. Dítě kolem čtvrtého až pátého roku umí dobře běhat, sbíhat ze schodů, skákat, chytat a házet míč. Samostatně se zvládne najíst, svléct a obléct, nazout boty a učí se zavazovat tkaničky. Na toaletě se zvládá obsloužit samo či s malou dopomocí, umí si umýt ruce a pod dohledem se samo zvládne vysprchovat. (Langmeier a Krejčířová, 2006, s.88)

Oproti období batolecímu je předškolní dítě v pohybové oblasti daleko více rychlejší, obratnější a své pohyby zvládá koordinovat. Dítě v tomto věku zvládá pomáhat lehce při úklidu, rodiče či učitelé v mateřské škole zadáváním menších úkolů dětem dávají pocit, že jsou pomocníkem a posilují jim tak jejich sebevědomí. Kolem čtvrtého roku dítě zvládá stát anebo skákat na jedné noze či lézt po žebříku. Vývoj motorických dovedností dává dítěti nové možnosti pro hry a zábavu. (Helus, 2018, s. 275)

4.1.2 Verbální schopnosti

Langmeier (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 214) ve své knize uvádí, že během předškolního období se řeč velmi zdokonaluje. Tříleté dítě má řeč nedokonalou a většinu hlásek vyslovuje jinak. Tato nepřesná řeč se nazývá dyslalie (dětská patlavost). Ta ale díky vývoji u většiny dětí před nástupem do školy zmizí.

Pro dítě v tomto období je řeč zdrojem poznávání. Vzhledem k tomu, že každé dítě sdělenou informaci zpracovává úměrně k jeho myšlení, nemusí každé sdělení pochopit správně. Řeč se rozvíjí převážně díky komunikaci s dospělou osobou, ale velmi tomu také napomáhají média či konverzace s vrstevníky. Dítě se nejčastěji ptá otázkami proč a jak a pokud odpověď není pro dítě uspokojivá, tak se ptá opakovaně, nebo si situaci vysvětlí samo. V tomto věku si dítě osvojuje gramatická pravidla, umí správně používat spojky, příslovce, předložky a kolem čtvrtého roku používá dobře minulý a budoucí čas. Předškolák selektivně napodobuje řeč dospělého, to znamená, že často opakuje část konverzace, která ho něčím zaujme (například novým slovem). Postupem času se naučí tyto nové fráze používat samo. Také hodně experimentuje se slovy a slovními výrazy. Dítě se také učí přizpůsobovat řeč mladším dětem. Rozlišuje zda komunikuje s dospělou osobou či vrstevníkem. (Vágnerová, 2012, s. 214–217)

4.1.3 Emoční vývoj a socializace

Oproti batolecímu věku je prožívání emocí u předškolních dětí stabilnější. Vztek a zlost se už tak často nevyskytují. Dítě má již smysl pro humor a bývá často dobře laděno. Vnímá blízkou budoucnost a dokáže se na něco těšit. V tomto období probíhá rozvoj emoční inteligence, dítě ovládá své emoční projevy a dokáže oddálit uspokojení svých potřeb. Své emoce lépe chápe, rozlišuje význam jednotlivých emocí (radost × smutek) a chápe příčiny jejich vzniku. Od tří let je dítě schopno poznat situace, které mají pozitivní účinky. Negativní emoce bývají různorodější a tak je pro dítě obtížné je rozeznat. Až kolem šestého roku si dítě začíná uvědomovat, že

některé situace dokáží vyvolat různorodou směs pocitů. V tomto období si dítě myslí, že všichni lidé musí na stejné podněty reagovat stejně. Začíná se prohlubovat empatie, kdy je dítě schopno rozeznat, že se člověk nemusí cítit tak, jak se může na první pohled zdát. Vzhledem k rozvoji empatie se dítě dokáže lépe vcítit do emocí jiného člověka a může se stát, že emoční stav především blízkého člověka přeneseme samo na sebe. Pětileté dítě je schopno si uvědomit, že není nutné dávat své pocity najevo. (Vágnerová, 2012, s. 218–221)

Autoři ve svých knihách (Hoskovcová, 2006; Langmeier a Krejčířová, 2006; Vágnerová, 2012) uvádějí, že rodina stále i v tomto období zastává roli primární socializace. U dítěte se významně projevuje zájem o společnost jiných dětí, se kterými je již schopno spolupracovat. Významnou roli hraje navštěvování mateřské školy, kde dítě tráví čas s vrstevníky. Mateřská škola má také nemalý podíl na výchově. Socializace v tomto období dítě připravuje na život ve společnosti.

Langmeier s Krejčířovou ve své knize (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 93) hovoří o třech vývojových aspektech, které socializace zahrnuje. Jedná se o vývoj sociální reaktivity – vývoj emočních vztahů k blízkým i vzdálenějším lidem. Dalším aspektem je vývoj sociálních kontrol a hodnotových orientací – vývoj norem, které jsou vytvářeny na základě příkazů a zákazů dospělou osobou. Vytvořené hranice následně usměrňují chování jedince do mezí určených společností. Třetím aspektem je osvojení sociálních rolí – jedná se o osvojení vzorců chování a postojů, které společnost od jedince očekává. Od dítěte předškolního věku se už vyžaduje plnění odlišných rolí doma a v kolektivu jiných dětí.

V tomto období se dítě učí nové sociální dovednosti, kterými je například rozvoj komunikace s jinou autoritou než je rodič, který je pro dítě významnou autoritou a vzorem. Dále je schopno zraleji interagovat. Umí se začlenit do jiných sociálních skupin a učí se zvládat nové role (role vrstevníka, kamaráda, žáka MŠ). Mateřská škola funguje jako příprava na nástup do základní školy. Dítě se učí akceptovat novou cizí autoritu a nemá zde výsadní postavení. Kolektiv přispívá k socializaci dítěte, jelikož vrstevníci jsou k sobě daleko otevřenější než k dospělému jedinci. Předškolní období je velmi důležité pro rozvoj prosociálních vlastností. Normy chování jsou vštěpovány dospělými, dítě na pravidla nahlíží jako na něco, co je dané a neměnné. Ke konci předškolního věku dochází ke ztotožnění se se základními normami. V tomto věku začíná cítit vinu, což je začátek autoregulace chování a rozvoje svědomí. (Vágnerová, 2012, s. 223–244)

4.1.4 Mentální vývoj

V tomto věku je poznávání dítěte zaměřeno na nejbližší svět a na přijetí pravidel, která v něm platí. Toto období je označováno za období názorného myšlení. Uvažování dítěte se dá popsat jako dva na sebe navazující procesy. První proces je výběr informace a druhý je způsob zpracování informace.

Výběr informace má tři základní charakteristické znaky. První z nich je centrace, neboli ulpívání na nejnápadnějších vlastnostech a přehlížení těch méně výrazných, které ovšem ale mohou být důležitější. Druhým znakem je fenomenismus – svět je pro dítě takový jak vypadá. Třetím charakteristikou výběru informace je prezentis-

mus – dítě se upíná na přítomnost. Nevnímá, jaký svět byl či jaký bude v blízké i vzdálenější budoucnosti, jelikož potřebuje jistotu.

Způsob zpracování informací má čtyři typické znaky. Prvním z nich je magičnost – pomoc při výkladu světa fantazií. Děti v tomto věku nerozlišují skutečný svět a svět fantazie. Animismus – přisuzování neživým předmětům živé vlastnosti. Dítě takto lépe rozumí světu. V tomto věku již rozlišuje neživé od živého, ale může předpokládat, že se neživé věci budou chovat jako živé. Dalším znakem je artificialismus – dítě zastává názor, že někdo vyrobil okolní svět tak, jak je. Posledním typickým znakem pro zpracování informací je absolutismus – dítě je přesvědčeno o tom, že jeho poznání má jednoznačnou platnost.

Dítě má spojenou podstatu věci s její vnější podobou a nechápe, že když věci nějakým způsobem přerovnáme, je možné navrácení do původního stavu. Ignoruje informace, které by mu překážely v jeho úvahách. Analogické uvažování je založeno u dítěte v tomto věku na hledání podob. Bohužel, u dítěte je toto uvažování nepřesné z důvodu, že není schopno rozpoznat podstatné a nepodstatné znaky. K rozpoznání těchto znaků nemá ještě dostatečné znalosti. Předškolní dítě je schopno chápat jednoduché kauzální vztahy (příčina, následek). Je odmítána náhoda, jelikož kazí představy o světě, bere dítěti jistotu. Myšlení je útržkovité, nekoordinované a nepropojené. Dítě umí řešit dílčí úkoly (například u vaření je schopno míchat polévku či podat zeleninu). Dítě není téměř schopno uvažovat o svých vlastních znalostech a aktivně si je uvědomovat.

Řešení problémů u dítěte v tomto věku můžeme rozdělit na dvě na sebe navazující fáze. První z nich je vymezení problému a druhá fáze je hledání vhodného řešení. Při vymezování problému se dítě váže na viditelné, ale často nepodstatné znaky. Nedokáže ignorovat nepodstatné informace o daném objektu. V běžném životě dítěti pomáhá znalost obvyklých souvislostí a vztahů, jelikož dítě ví, co se v podobných situacích děje a co bude následovat. Při hledání řešení je pro dítě velmi náročné stanovit uspořádaný plán. Při plánování uplatňuje naučené postupy. Reaguje impulzivně a bez rozmyslu, což znamená, že se nedokáže držet zadaného plánu. Dítě při řešení obtíží většinou navrhuje nerealizovatelné řešení. Spoléhá se na pomoc dospělých jedinců. (Vágnerová, 2012, s. 177–187)

4.1.5 Hra v předškolním věku

Jak již bylo v úvodu této kapitoly řečeno, tak předškolní období je především věkem hry. Většinu dne si dítě hraje a hra je pro něj neodmyslitelnou a přirozenou částí života.

Hra je spontánní a smysluplná činnost, kterou si jedinec volí zcela dobrovolně a nenuceně. Pocit svobody při hře je to, co dělá hru hrou. Je typická tím, že se při hře osoba natolik soustředí, že ztrácí pojem o čase a neohlíží se na vlastní únavu. Jedinec si hru vybírá sám a dobrovolně, sám si ji řídí, rozhoduje o jejím průběhu a i o svém chování během ní. (Suchánková, 2014, s. 10–11) Neuman ve své knize (Neuman, 2014, s. 18) hovoří o hře jako o činnosti, která je svobodné nakládání s časem. Je určitou formou chování s jednoduše strukturovaným cílem a časovým rozvržením.

Hra předškolnímu dítěti dopřává zábavu, radost, klid a pohodu. Díky hře se učí a může naplňovat své sny, touhy a potřeby. Dítě má možnost ve hře prokázat svoji fantazii a kreativitu, a všestranně se rozvíjet. Hra dítěti umožňuje získat nové poznatky a naučit se dalším dovednostem. Pomocí hry dítě v tomto období zlepšuje svoji hrubou i jemnou motoriku, sociální vztahy a působí na duševní rozvoj. Dítě ve hře zobrazuje svůj pohled na svět, své zkušenosti a prožitky. (Suchánková, 2014, s. 27)

4.2 Časná a střední dospělost

Dotazníkového šetření se účastnilo nejvíce rodičů ve věku dvacet až pětatřicet let. Menší část respondentů představují jedinci starší třiceti šesti let. Proto se v této podkapitole zabývám časnou a střední dospělostí.

4.2.1 Časná dospělost

Autoři Vágnerová a Langmeier s Krejčířovou (Vágnerová, 2000; Langmeier a Krejčířová, 2006) uvádějí velmi podobné věkové rozmezí časně dospělosti. Vágnerová uvádí rozmezí dvacet až třicet pět let, kdežto Langmeier s Krejčířovou vymezují časnou dospělost jako období mezi dvacátým a třicátým rokem života. Všichni autoři se ale shodují, že toto období není vyloženě dáno věkem, ale spíše rozvinutím určitých schopností.

Tyto schopnosti Langmeier (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 169) uvádí ve svých knihách v několika bodech:

1. Jedinec by měl vykonávat dostačující množství práce každý den bez známky únavy. Také by měl mít pocit, že jeho práce je prospěšná.
2. Je schopen si udržet přátelství a mít několik velmi blízkých přátel.
3. Člověk by v tomto období již měl mít zdravé sebevědomí.
4. Je schopen diplomatického vystupování s ostatními lidmi.
5. V této vývojové fázi je jedinec schopen intimního styku bez zábran. Umí přijímat i dávat lásku a něhu.
6. Rozšiřuje okruh lidí a objektů na jejichž spokojenosti mu záleží.
7. Člověk zvyšuje svůj životní standard, ovšem ne na úkor okolí.
8. Jedinec je v tomto období schopen své povinnosti převést ve hru a radost.
9. Je schopen se zbavit stresu a pečuje o svůj duševní klid.
10. Osoba v tomto období je spolehlivá, pracuje na zlepšení své osobnosti a snaží se zmoudřet.

11. V neposlední řadě by se jedinec měl zajímat o předávání svých zkušeností a vědomostí mladším osobám.

Biologické dosažení dospělosti je silně spjato se zráním lidského organismu. Jedinec je považován za dospělého ve chvíli, kdy přebere plnou osobní a občanskou odpovědnost, stane se ekonomicky nezávislým, jsou plně rozvinuty osobní zájmy a je smířen s očekávanými povinnostmi vůči svým budoucím potomkům. Okamžik, kdy bytost cítí, že jsou tyto potřeby naplněny, nastává u každého v jiný čas. Časnou dospělost můžeme vymezit jako období, kdy je zcela upevněna identita dospělého a člověk má jasně upevněné své osobní cíle. Vágnerová (2000)

4.2.2 Střední dospělost

U tohoto období opět různé knihy uvádějí různá rozmezí věků. Vágnerová (Vágnerová, 2000) vymezuje střední dospělost v období od třiceti pěti let do čtyřiceti pěti let. Helus v knize Úvod do psychologie (Helus, 2018) uvádí tento věk v rozmezí třicet až padesát let. Langmeier s Krejčířovou (Langmeier a Krejčířová, 2006) střední dospělost zařazují do věkové kategorie třicet až pětáctyřicet let.

Autoři (Langmeier a Krejčířová, 2006; Vágnerová, 2000) tvrdí, že v této vývojové fázi již člověk převzal plně odpovědnost za svůj život. Toto období je velmi důležitou etapou, kdy se jedinec zabývá více sám sebou, hodnotí svůj dosavadní život a srovnává je se svými ideály, vytváří si představy o budoucnosti a hledá smysl života – tímto utváří svou novou identitu. V tomto věku lidé již necítí povinnost, aby naplňovali očekávání společnosti.

V této životní etapě dochází k budování pracovní kariéry. Jedinec práci již nevnímá pouze jako prostředek k finančnímu zabezpečení, ale je pro něj jednou z možností seberealizace. Ve svém zaměstnání je člověk více spokojen než býval v předchozím vývojovém období a tudíž práci tak často nemění. Co se týče fyzického vývoje, tak ve střední dospělosti nedochází k výraznému poklesu výkonnosti. Ve střední dospělosti převládá stereotyp, který může vyústit až v krizi středního věku. Touto krizí člověk protestuje proti rutině, která se v jeho životě nachází a snaží se vnést do všedních dní nové zážitky.

II PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část je rozdělena do tří sekcí. První kapitola praktické části **5 Aktivity pro rodiče s dětmi nabízené v Brně** je věnována jednomu z cílů bakalářské práce, a to zájmovým kroužkům a táborem pořádanými volnočasovými organizacemi v Brně. I přes to, že je má práce zaměřena na táborový pobyt, zajímalo mě, jaké kroužky jsou pro rodiče a jejich předškoláky nabízeny. Zajímalo mě, zda se v Brně vykytuje celoroční zájmový kroužek pro rodiče a děti, který vrcholí letním táborem. Žádná taková aktivita v Brně nabízena není a dle mého názoru je to díra na trhu.

Druhá sekce praktické části **6 Průzkum preferencí potencionálních účastníků** se věnuje zhodnocení dotazníků, které byly rozdaný mezi rodiči dětí, které navštěvují Mateřskou školu Klášterského v Brně. Vzhledem k aktuální situaci mateřskou školu nenavštěvovaly všechny děti a tak se z rozdaných šedesáti dotazníků vrátilo dotazníků třicet šest. Názory rodičů mě zajímaly hlavně proto, abych si udělala přehled, zda by o takový typ tábora byl zájem. Zajímala jsem se také o to, jak rodiny tráví volný čas i dovolené, abych tyto zájmy mohla zohlednit v tvorbě návrhu programu. K průzkumu jsem použila vlastní dotazník, který jsem vytvořila.

Třetí část **7 Tábor pro rodiny s dětmi předškolního věku – návrh programu** je věnována hlavnímu cíli bakalářské práci, a to vytvoření návrhu programu tábora pro rodiče s dětmi předškolního věku.

5 Aktivity pro rodiče s dětmi nabízené v Brně

Jedním z cílů této bakalářské práce bylo zjistit, jaká je nabídka volnočasových aktivit pro rodiče s dětmi v Brně. Tento průzkum sloužil jako jeden z podkladů k návrhu mého vlastního tábora pro rodiče s dětmi.

Vzhledem k tomu, že se vztah mezi dítětem a rodiči utváří neustále, tak je dobré jej prohlubovat a upevňovat. Jednou z možností, kde může docházet k budování dobrého vztahu, jsou volnočasové aktivity. Proto jsem se zajímala o to, jaké volnočasové aktivity jsou v Brně různými centry nabízeny.

Více jsem se zaměřila na dvě větší organizace působící v Brně, a to Středisko volného času Lužánky a Salesiánské centrum mládeže.

5.1 Kroužky pro rodiče s dětmi

Jelikož se má bakalářská práce zabývá rodiči a dětmi předškolního věku, proto jsem hledala pouze aktivity pro tuto cílovou skupinu.

Kroužky pro rodiče s dětmi, nabízené střediskem volného času Lužánky, jsou shrnuty v tabulce 5.1. Centrum Lužánky v roce 2020/2021 nabízí celkem 665 kroužků pro všechny věkové kategorie. Z toho pro rodiče s dětmi je nabízeno 56 kroužků. Z tohoto množství je patnáct kroužků určeno pro rodiče s dětmi předškolního věku. Z toho vyplývá, že pouze 2,26% z celkové nabídky kroužků je věnováno rodičům s předškoláky. (Lužánky středisko volného času, 2020a)

Tabulka 5.1: Kroužky pro rodiče s dětmi - Středisko volného času Lužánky

Název kroužku	Věk	Zaměření kroužku
Človíček na Lidické II	2 - 4	Hry a cvičení
Záložka - čtení (s) hrou	2 - 3	Setkávání s dětskou knížkou a skřítkém Záložkou
Family Sport	3 - 6	Pohybový kroužek
Kořinci a kořenářky	Pro rodiče s dětmi od jednoho roku	Výlet do přírody za bylinkami
Cirkusový obláček	1,5 - 4	Cvičení, tvoření, zpívání
Hňácání	3 - 6	Výtvarný kroužek se zaměřením na nejrůznější výtvarné techniky
Barvička	2 - 4	Výtvarné tvoření
Keramika - rodiče s dětmi	3 - 6	Společná tvůrčí práce s hlinou pro rodiče s dětmi
Čmeláci - rodiče s dětmi	2 - 3	Cvičení a tvoření
Jednorožci	2 - 4	Výtvarné tvoření s pohádkovým vyprávěním
Tlapky	2 - 4	Tematicky motivované cvičení a hry
Na výletě	2 - 4	Dopolední výlet do okolí Brna
Family cirkus	3 - 6	Základy akrobacie, cirkusové disciplíny
Hopsání 3	2 - 5	Cvičení
Obláček	1,5 - 5	Dopolední program s aktivitami zaměřenými na zpívání, tvoření a pohyb

Salesiánské centrum mládeže má v Brně dvě pobočky.. První pobočka v Líšni (Salesko, 2020) nabízí celkem 96 kroužků, z toho 21 pro rodiče s dětmi. Druhá pobočka (Salesiánské centrum mládeže, 2020), která sídlí v Žabovřeskách, nabízí celkově 95 kroužků a z toho 23 pro rodiče s dětmi. Pro rodiče s dětmi předškolního věku je celkem nabízeno 13 kroužků. Nabízené aktivity obou poboček jsou uvedeny v tabulce 5.2.

Tabulka 5.2: Kroužky pro rodiče s dětmi - Salesiánské centrum mládeže

Název kroužku	Věk	Zaměření kroužku
Angličtina I, II, III	2 - 7	Učení angličtiny hravou formou
Čiperky	2 - 5	Cvičení
Keramické šikulky	2 - 6	Keramika
Klubíčko	2 - 6	Tematicky zaměřené dopoledne s básničkami a cvičením
Veverky	3 - 5	Sportovní kroužek
Výtvarné šikulky I, II	2 - 6	Výtvarné a sportovní činnosti
Zpívánky	2 - 5	Hudebně-pohybové aktivity
Barvínek I, II	2 - 4	Výtvarná dílna
Cvičení pro rodiče s dětmi II	2 - 4	Cvičení a pohybové aktivity
Cvičení pro rodiče s dětmi III	3 - 6	Cvičení a pohybové aktivity
Keramika pro děti s rodiči	4 - 6	Tvoření z keramické hlíny
Salíček	1 - 4	Pohybové aktivity, cvičení s padákem, výtvarné a hudební činnosti
Zpívánky	2 - 4	Hudebně-pohybové aktivity

5.2 Táboř

Kromě organizací, které pořádají neoficiální tábory pro rodiče s dětmi pro bývalé členy, jsem zjistila, že oficiálně tyto tábory pořádá Centrum volného času Lužánky a YMCA Brno. Celkem jsem našla pět táborů, které jsou sepsány v tabulce 5.3.

Volnočasové centrum Lužánky v roce 2020 pořádalo tři tábory pro rodiče s dětmi. Program je u všech tří táborů vhodný pro děti od dvou let a dva tábory mají vrchní hranici věku dětí 10 let. U všech táborů je ubytování zařízené ve zděné budově či chatkách. Dále mě zajímalo, jaká je finanční náročnost. U dospělých se cena pohybuje v maximální výši 3700,- Kč a u tábora Rytíři a draci (Lužánky středisko volného času, 2020d) dospělý jedinec zaplatil 2500,- Kč. U táborů Loupežníci na Čerínku (Lužánky středisko volného času, 2020b) a Malá čarodějnice (Lužánky středisko volného času, 2020c) jsou ceny pro děti rozděleny dle věku. Za tábor Loupežníci na

Čeříнку rodiče za dítě od sedmi let zaplatili 3300,- Kč, od tří do šesti let 3100,- Kč a od jednoho roku do dvou let 1700,- (v ceně malé jídlo a bez lůžka). U tábora Malá čarodějnice platilo dítě od sedmi let 3300, dítě od tří do šesti let 3000,- Kč a dítě do dvou let 1600,- Kč. V ceně má každý účastník ubytování, stravu 5x denně, pití, program a materiál.

V roce 2020 YMCA Brno (YMCA Brno, 2020) pořádala pro rodiče s dětmi dva tábory. Z tabulky je patrné, že se cena pohybuje podobně jako u Volnočasového centra Lužánky. Za tábory u organizace YMCA Brno zaplatil dospělý jedinec 3000,- a pro dítě je cena přibližně poloviční než u táborů pořádaných centrem Lužánky. Ubytování je u těchto táborů zařízeno v čtyř nebo šesti lůžkových chatkách. Program je pro rodiče a děti organizovaný zvlášť.

Při tomto průzkumu se mi podařilo najít pouze pět táborů pro rodiče s dětmi pořádanými organizacemi v Brně. Z mého pohledu je to poměrně malé množství, uvážíme-li velikost Brna. Poto jsem se rozhodla udělat dotazníkové šetření, zda by rodiče měli zájem o takový typ tábora. Výsledky dotazníkového šetření jsou uvedeny v kapitole 6.2 Vyhodnocení dotazníků.

Tabulka 5.3: Tábory pro rodiče s dětmi

Organizace	Název tábora	Věk	Cena dospělý	Cena dítě
Středisko volného času Lužánky	Loupežníci na Čeříнку	2 - 10 let	3700,-	3300,-/3100
Středisko volného času Lužánky	Rytíři a draci	2 - 10 let	2500,-	2150,-
Středisko volného času Lužánky	Malá čarodějnice	od 2 let	3700,-	3300,- /3000,-
YMCA Brno	Vyčvič si svého draka	0 - 10 let	3000,-	1800,- /1400,- (děti do jednoho roku 200,-)
YMCA Brno	Madagaskar	0 - 10 let	3000,-	1800,- /1400,- (děti do jednoho roku 200,-)

6 Průzkum preferencí potencionálních účastníků

Před tím, než jsem se pustila do navržení táborového programu pro rodiče a děti předškolního věku, zajímalo mě, jaký na tento typ táborů mají rodiče názor. Vybrala jsem si Mateřskou školu Klášterského v Brně, kde bylo rozdáno šedesát mnou vytvořených dotazníků rodičům dětí, které jsou ve věku od tří do sedmi let. Z těchto rozdaných dotazníků se mi jich vrátilo třicet šest. Vytvořený dotazník je uveden v příloze A. Tento dotazník je využit pouze jako prostředek k vytvoření návrhu programu tábora pro rodiče s dětmi, ale není primárním cílem této bakalářské práce.

6.1 Zásady tvorby a vyhodnocení dotazníků

Dotazníkový průzkum je jednou z metod kvantitativního výzkumu. Při pedagogickém kvantitativním výzkumu empiricky zkoumáme pedagogické hypotézy. Tento výzkum nám nabízí rychlý sběr a zpracování potřebných dat. Mezi další metody kvantitativního výzkumu řadíme experiment, dotazování, pozorování a rozhovor. Pedagogický výzkum je poslopnost čtyř kroků (stanovení problémů, formulace hypotéz, testování a vytvoření závěrů). (Chrátka, 2016, s. 11)

Dotazník je soubor důkladně zvolených dotazů, na které nás zajímají odpovědi. Otázky jsou pokládány písemnou formou a jsou buď obsahové nebo funkcionální. Obsahové položky se váží přímo k danému problému, který dotazníkem zkoumáme. Funkcionální položky mají pouze pomocný charakter, mohou nám například pomoci vyfiltrovat nevhodné respondenty. Další možné dělení otázek je dle možné odpovědi a to na otevřené a uzavřené otázky. Otázky s uzavřenou odpovědí jsou takové, u kterých je omezená možnost výběru odpovědí. Naproti tomu otázky s otevřenou odpovědí očekávají, že odpověď formuluje sám respondent.

V knize *Metody pedagogického výzkumu* (Chrátka, 2016, s. 164) jsou uvedeny nejdůležitější zásady a pravidla, které je potřeba dodržovat při tvorbě otázek:

- Dotazy musí být jasné, srozumitelné a jednoznačné.
- Dotazník by měl být stručný a měl by obsahovat pouze nezbytné otázky.
- Položky v dotazníku nesmí navozovat v respondentovi pocit, že některá z odpovědí je „správná“.

- Úvod dotazníku by měl respondenta motivovat k jeho vyplnění.
- Dotazník by měl být pro respondenta smysluplný a neměl by ho příliš zatěžovat.
- Dotazník by měl mít jasné instrukce ke korektnímu zodpovězení otázek.
- Již při formulování otázek by měl být kladen důraz na snadnost jejich pozdějšího vyhodnocení.

6.2 Vyhodnocení dotazníků

Hlavním cílem dotazníkového průzkumu bylo zjistit, jaký postoj mají rodiny s dětmi předškolního věku k táborům pro rodiče s dětmi. Poznatky získané z tohoto průzkumu budou využity při tvorbě programu tábora. Otázky byly zaměřeny nejen na pobytový tábor, ale také na volný čas, který rodina společně tráví v průběhu školního roku.

6.2.1 Vyhodnocení uzavřených otázek

První položka dotazníku měla za úkol zjistit věk dotazovaných osob. Výsledky této otázky jsou vyobrazeny v tabulce 6.1.

Tabulka 6.1: Věk respondentů

Věk	20 - 30 let	31 - 35 let	36 - 39 let	40 a více
Počet respondentů	9	13	4	10

Další otázka se zajímala o celkový počet dětí v předškolním věku v domácnosti respondenta. V tabulce 6.2 můžeme vidět, že dvacet jedna respondentů má pouze jedno dítě v tomto věku a patnáct respondentů má doma děti dvě v předškolním věku. Tato otázka byla do dotazníku zahrnuta z důvodu, abych zjistila potencionální počet dětských účastníků.

Tabulka 6.2: Počet dětí v předškolním věku

Počet dětí	Jedno	Dvě	Tři	Více než tři
Počet respondentů	21	15	0	0

V tabulce 6.3 jsou shrnuty otázky s možnou odpovědí „ANO“/„NE“. Z dotazovaných respondentů se v minulosti třináct osob zúčastnilo táborů pro rodiče s dětmi. I přes to, že zbylých dvacet tři dotazovaných na podobném táboře nikdy nebylo, tak o tuto akci projeví zájem.

Vzhledem k tomu, že jsem několik let navštěvovala skautský oddíl, zajímalo mě, kolik rodičů má podobnou zkušenost za sebou. Proto jsem do dotazníku zařadila otázku zjišťující zda dotyčný navštěvoval instituci jako skaut, pionýr či turistický

oddíl. Dvacet pět respondentů v minulosti takové organizace navštěvovalo a proto jsem se rozhodla vnést do navrhovaného programu skautskou tematiku.

Již při tvoření dotazníkových položek mě napadlo, že by bylo dobré zapojit rodiče do příprav a realizace některých táborových aktivit. Proto jsem zařadila otázku týkající se zkušeností s vedením táborů. Čtrnáct respondentů má zkušenost s vedením táborů a z toho pouze devět jedinců navštěvovalo organizace jako skaut či pionýr. Z této otázky vyplynulo i to, že z dvaceti pěti respondentů, kteří zmíněné organizace navštěvovalo, se pouze 36% dále podílelo na chodu dané organizace.

Další bod v dotazníku, na který respondent mohl odpovědět pouze „ano“ či „ne“, byla otázka týkající se toho, zda děti respondentů navštěvují mimo mateřskou školu nějaký kroužek. Děti třinácti dotazovaných jedinců žádný kroužek mimo mateřskou školu nenavštěvují a děti dvaceti tří respondentů kroužky mimo mateřskou školu navštěvují. Nejčastěji byly uvedeny kroužky – Sokol, gymnastika, sportovní kroužek, plavání, hra na flétnu a keramika. Dále byly zmíněny - taneční kroužek, fotbal, turistický oddíl, baseball, judo, atletika, pěvecký kroužek, aikibudo, angličtina, dramatický kroužek, tenis, Cirkus LeGrando a balet.

Na začátku tvorby otázek jsem měla představu, že bych tábor ráda koncipovala do přírody. Na místo, kde není elektřina a v okolí tábořiště je malá sociální vybavenost. Proto mě zajímalo, jak se rodiče staví k nepoužívání elektronických zařízení a konzumaci alkoholických nápojů. Výsledek mě velmi překvapil. 29 respondentů souhlasilo s tím, aby se na táboře mobilní telefony či tablety nepoužívaly. Sedm respondentů s nepoužíváním těchto zařízení nesouhlasilo. Jedna osoba argumentovala tím, že každý rodič chce mít fotografie na památku na takový tábor. U otázky týkající se konzumace alkoholických nápojů 26 jedinců konzumaci odmítá a 10 respondentů by konzumaci těchto nápojů tolerovalo.

Mezi respondenty se objevili pouze dva „kuřáci“, což mě mile překvapilo. Tato otázka byla zařazena z důvodu přehledu potencionálních účastníků, aby byl prostor vymyslet nějaké místo pro tyto osoby. Osoby, které u otázky číslo šestnáct odpověděly „ano“, uvedly, jak by „kouření“ mělo být v přírodě ošetřeno - jeden respondent uvedl odpověď „nevím“, druhý respondent odpověděl „vymezené místo mimo děti“. Ze zbylých 34 respondentů, kteří odpověděli „ne“ dvě osoby napsaly návrh, jak zajistit místo pro „kuřáky“ na táboře – „vyhrazené místo k tomuto účelu mimo tábořiště“.

Další položkou byla otázka týkající se večerního programu pouze pro rodiče. 29 respondentů s tímto programovým bodem souhlasilo - z toho dvě osoby by tento program uvítaly každý den a zbylých 27 osob by tento druh programu uvítalo pouze některé vybrané večery. Sedm respondentů na tuto položku odpovědělo „ne“.

Otázka číslo sedmnáct se týkala toho, zda by potencionální účastníci tábora měli zájem o doporučený seznam věcí, které si na pobyt v přírodě vzít.

Třicet dva respondentů o tento seznam projevilo zájem. Na základě těchto odpovědí jsem seznam doporučeného vybavení zařadila do kapitoly 7.6 **Doporučený seznam věcí**.

Poslední otázkou, která umožňovala uzavřenou odpověď „ANO“ či „NE“, byl dotaz týkající se dopravy na tábořiště. 26 respondentů by uvítalo vlastní dopravu a 10 respondentů dává přednost společné cestě na tábořiště. Doprava na mnou navržený tábor je řešena v kapitole 7.4 **Doprava na tábor**.

Tabulka 6.3: Vyhodnocení uzavřených otázek

Otázka	Ano	Ne
Navštívili jste v minulosti tábor pro rodiče s dětmi?	13	23
Navštěvoval/a jste v minulosti organizaci jako skaut, pionýr, turistický oddíl a podobné?	25	11
Máte zkušenost s vedením táborů?	14	22
Navštěvují Vaše děti mimo MŠ nějaký kroužek?	23	13
Souhlasíte s tím, aby v době programu nikdo ze zúčastněných nepoužíval mobilní telefon, notebook či tablet?	29	7
Uvítali byste večerní program pouze pro rodiče?	29	7
Souhlasíte s tím, aby na táboře nebyl konzumován žádný alkohol?	26	10
Jste kuřák?	2	34
Měl/a byste zájem o doporučený seznam vybavení na tábor?	32	4
Preferujete vlastní dopravu na tábořiště?	26	10

I přes to, že je tato bakalářská práce zaměřena na pobytovou akci pro rodiče s dětmi, zajímalo mě, jak potencionálně účastníci se rodiny tráví svůj volný čas o víkendech a o dovolené. Myslím si, že je dobré znát koníčky a preference účastníků, aby se následně lépe tvořil program. Odpovědi týkající se trávení víkendů jsou zaznamenány v tabulce 6.4. Respondenti mohli vybrat jednu či více odpovědí. U trávení víkendů turistikou ještě sedmnáct osob označilo pěší turistiku, deset jedinců cykloturistiku, osm respondentů horské túry a tři jedinci vybrali lyžování. U sportovních aktivit odpovědělo respondentů osmnáct, z toho bylo zaškrtnuto osmkrát plavání a jedenkrát míčové hry.

Tabulka 6.4: Trávení víkendových dnů

Typ aktivity	Doma	Turistika	Sport	Kultura	Rodinná centra	Jinak
Počet odpovědí	21	33	18	17	8	22

V tabulce 6.5 jsou zaznamenány odpovědi týkající se toho, jak potencionální účastníci tráví dny v průběhu dovolené.

Tabulka 6.5: Typ dovolené

Typ dovolené	Počet odpovědí
Dovolená u moře	17
Turistika po České republice	31
Turistika v zahraničí	7
Sportovní aktivity (cykloturistika, horolezectví a jiné)	8
Rodiče v práci a děti u prarodičů či doma	10
Děti na táboře	14
Děti s rodiči na táboře	7

Další položka v dotazníku měla za úkol zjistit, která dospělá osoba by s dětmi tábor navštívila. Dvacet čtyři respondentů uvedlo, že by na tento druh tábora jela pouze matka s dětmi. Jedenáct osob vyplnilo, že by se účastnili rodiče oba a jedenkrát se vyskytla odpověď, že na takovou akci by vyrazil pouze otec s dětmi. Odpovědi respondentů jsou opět zaznamenány v tabulce 6.6.

Tabulka 6.6: Osoby účastnící se tábora

Účastníci	Matka a děti	Otec a děti	Oba rodiče a děti	Jinak
Počet respondentů	24	1	11	0

Odpovědi k otázce, týkající se denního programu, jsou zaznamenány v tabulce 7. Sedm respondentů preferuje společný program po celý den. Dvacet šest osob preferuje dopolední program připravený pouze pro děti a po zbytek dne společný. Tři respondenti odpověděli, že by si harmonogram denního programu představovali jinak. Jednou byla odpověď „kombinace obou variant“ a dvakrát se objevil návrh „dopolední program zaměřený na táborovou hru a odpoledne volná zábava, aby rodiny mohly vyrazit na výlet, kola či plavat“. V navrhovaném programu jsem se snažila zohlednit všechny uvedené názory.

Tabulka 6.7: Preference denního programu

Preference	Počet respondentů
Společný program pro rodiče i děti po celý den	7
Dopolední program pouze pro děti, odpolední a večerní program společný s rodiči	26
Jinak	3

Předposlední otázka s uzavřenou odpovědí měla za úkol zjistit, jaký typ ubytování rodiče preferují. Odpověď zděná budova byla zaškrtnuta třinácti respondenty a stany s podsadou označilo respondentů dvacet dva. Jeden respondent nevybral ani

jednu možnost, ale připsal, že by preferoval ubytování v chatkách. V jednom dotazníku se také u stanů s podsadou objevila odpověď, že by byla možnost ubytování také v tee-pee. Odpovědi respondentů jsou k vidění v tabulce 6.8.

Tabulka 6.8: Preference ubytování

Typ ubytování	Zděná budova	Stany s podsadou
Počet respondentů	13	22

Poslední otázka, u které respondent měl na výběr z uvedených odpovědí, byla věnována ideální délce tábora pro rodiče s dětmi. Odpovědi respondentů jsou vyobrazeny v tabulce 6.9.

Tabulka 6.9: Optimální délka tábora pro rodiče s dětmi

Délka tábora	Méně jak pět dnů	Pět dnů	Sedm dnů	Déle jak týden
Počet respondentů	1	8	25	2

6.2.2 Vyhodnocení otázek s otevřenou odpovědí

Na závěr dotazníku byly respondentům položeny dva dotazy s otevřenou odpovědí. První z nich se týkala toho, jaký programový bod či okruh by, podle potencionálních účastníků, neměl v táborovém programu chybět.

Nejvíce se opakovaly tyto aktivity - hledání pokladu, zpívání písniček s kytarou u táboráku, hry, sportovní aktivity, stezka odvahy, koupání, výlety a procházky. Z těchto odpovědí pro mne vyplynulo, jaké aktivity by bylo dobré do programu zařadit a tyto názory jsem zohlednila při tvorbě návrhu programu. Všechny odpovědi jsou uvedeny v příloze B.1.

Druhá otázka s otevřenou odpovědí měla za úkol zjistit, jaký je osobní názor respondentů na tento typ táborů. Kromě dvou respondentů, kteří uvedli, že o takový tábor nemají zájem, byly ohlasy pozitivní. Všechny získané odpovědi na tuto otázku jsou k vidění v příloze B.2.

Dva respondenti na poslední dvě otázky neodpověděli.

Z odpovědí na tyto položené otázky vyplynulo, že většina rodičů se na tento typ tábora dívá optimisticky a rádi by se takového pobytu zúčastnili.

Odpovědi, kde rodiče zmiňovali aktivity, které by dle nich neměly na táboře chybět, jsem pečlivě prošla a následně několik z nich zařadila do samotného návrhu programu. Odpovědi na tuto otázku mi pomohly se zorientovat v tom, co se potencionálním účastníkům líbí a jaké aktivity mají rádi.

7 Tábor pro rodiny s dětmi předškolního věku – návrh programu

V této podkapitole se věnuji hlavnímu cíli bakalářské práce, kterým je sestavit návrh programu tábora pro rodiče s dětmi předškolního věku.

Každá činnost vyžaduje důkladnou organizační přípravu, a to nejen pro táborový pobyt. Je důležité si stoprocentně rozplánovat celý pobyt, ale také jednodenní i vícedenní akce. Zvláště tehdy, jedná-li se o realizaci tábora pro děti či pro rodiče s dětmi. Vždy je nutné věnovat se vytváření programu, zajištění řádného ubytování, zajištění stravy a spoustě dalších organizačních záležitostí, bez kterých by tábor nebyl táborem.

Při přípravě tábora se ztotožňuji s autory knihy Program skautských táborů (Joubert et al., 1997, s. 9–11), kteří vytvořili jedenáct otázek, které bychom si měli klást před začátkem tvorby tábora:

1. Kdo?
2. Koho?
3. Co?
4. Proč?
5. Jak?
6. Čím?
7. Kdy?
8. Co když?
9. Jak jinak?
10. Proč ne?
11. Co dál?

Před samotnou tvorbou programu jsem si na tyto otázky následně odpověděla:

1. Kdo realizuje tábor – vedoucí tábora, hospodář, instruktoři a další pomocníci.
2. Pro koho je tábor určen – počet dětí, počet rodičů.

3. Určení cílů tábora – co bude hlavní náplní táborového programu.
4. Musím vědět, proč jsem si tyto cíle zvolila.
5. Jak budu postupovat při organizaci programu a náplní cílů.
6. Čím posílím vztahy mezi rodiči a dětmi (hrou, spoluprací).
7. Kdy se tábor bude konat. K tomu bych osobně doplnila i kde se bude konat. Přemýšlím také nad celkovým scénářem táborové hry.
8. Nikdy nevím, jaké změny budu muset v programu udělat. Musím počítat, že může nastat jakákoli nečekaná situace (dlouhodobý déšť, velké teploty, špatná nálada a jiné situace, kdy je potřeba improvizovat).
9. Jak bych mohla jiným způsobem obměnit rituální činnosti (rozcvička, hygiena, večerní zhodnocení dne).
10. Jsou situace, které bych chtěla eliminovat. Musím mít proto jasně stanovené proč a zda to dokáží rodičům vysvětlit. (např.: námořní bitva, dlouhé výlety, kouření rodičů a konzumace alkoholu v přítomnosti dětí aj.).
11. Stále přemýšlím, jak bych v budoucnu mohla některé body programu udělat jinak. Není špatné si tyto situace zapisovat do deníku.

7.1 Základní informace

Základní informace o konání tábora jsou nejdůležitějším faktorem při přípravě celotáborového programu. Je důležité znát termín konání a délku tábora. Každý, kdo připravuje program, by měl být seznámen s místem, kde se táborová hra bude realizovat. Dobré je osobně prozkoumat terén před tím, než začneme přenášet naše myšlenky ohledně programu na papír. Neznalost daného místa nám při realizaci může přinést nemalé potíže.

Na před-táborových schůzkách, kterých se účastní rodiče, je dobré poznat charaktery a zájmy zúčastněných. Tyto poznatky by nám měly pomoci při samotné tvorbě táborové hry. Musíme si uvědomit, že hru připravujeme hlavně pro děti, ale rodiče jsou pro hladký průběh veškerého táborového dění velice důležití. Je nutné, aby hra vyhovovala nejen malým, ale i dospělým účastníkům.

Na před-táborové schůzce obdrží rodiče náčrt táborového scénáře, ve kterém se dozví údaje o tom, jak by celotáborová hra měla vypadat. Reakci rodičů a jejich návrhy je třeba akceptovat a program následně přizpůsobit většině. Aktivitu rodičů, kteří se chtějí jakýmkoli způsobem zapojit, je dobré využít do příprav a do realizace tábora. Jedná se například o finanční pomoc, materiální pomoc, dopravu, šití kostýmů, tvorbu večerního maňáskového divadla, pomoc v kuchyni a přípravu jídelního lístku, výrobu diplomů a jiných užitečných rekvizit.

7.1.1 Popis tábořiště

Návrh táborového programu připravuji dle známé destinace, kde jsem prožila několik skautských táborů a mám k tomuto místu vztah. V tomto případě se jedná o tábořiště v Jižních Čechách, které se nachází v hlubokém lese hned vedle několika rybníků a prostorných luk. Pro režii programu je to ideální prostředí. Tábor v lese je otevřen na jižní stranu, sluníčko zde tedy svítí po celý den.

Ubytování bude zajištěno pro rodiče i děti ve stanech s podsadami. Pro každodenní setkávání bude sloužit tee-pee. K zajištění stravování a přípravy pokrmů je zde postavena zastřešená dřevěná kuchyně s jídelnou. Hygiena je zajištěna standardním způsobem.

7.1.2 Kapacita tábořiště

Při přihláškách musíme dbát na to, jaká je kapacita tábořiště. V tomto případě nejvýše 25 účastníků a pět organizátorů. Táboru se mohou účastnit otec i matka, samotná matka, samotný otec a jejich děti od tří do sedmi let. Ideální počet dětí v jedné rodině jsou dva. Pokud se vyskytnou nějaké problémy (například druhé malé dítě, ale již školního věku), budou se řešit individuálně s každými rodiči zvlášť. Je nepřijatelné, aby se táboru účastnili prarodiče. Jejich přítomnost nese mnoho negativních a mnohdy neřešitelných problémů. Měli bychom si uvědomit, že rodiče jsou k „výchově“ a prarodiče k „rozmazlování“. V tomto případě je tábor tvořen proto, aby posílil vztahy mezi rodiči a jejich dětmi.

7.2 Organizace tábora

Každý tábor je připravován pod nějakou organizací. Každá organizace má jasně dané stanovy, jak akci organizovat. Pokud bych připravovala tábor jako fyzická osoba, vždy musím mít tuto akci nahlášenou a musím se držet daných organizačních pravidel.

Při přípravě organizačních bodů je důležité znát, jaký typ tábora chci organizovat. V mém případě se jedná o tábor pro rodiny s dětmi předškolního věku. Následně je důležité si stanovit, jaké bude zaměření programu a kde budou účastníci ubytováni. Je dobré vědět, zda je tábor určen za účelem výdělků či nikoli. Při organizaci táborové hry je důležité si uvědomovat „že méně někdy znamená více“.

Při samotné organizaci tábora musím vyřešit tyto zásadní ukazatele:

- Provozovatel tábora.
- Vedoucí tábora – měl by mít předešlé zkušenosti s organizováním táborů. Měl by mít rozhodující slovo.
- Zástupce vedoucího – měl by být adekvátní náhradou při nepřítomnosti vedoucího.
- Hospodář – stará se o finanční a materiální zabezpečení tábora.

- Zdravotník – musí být absolventem příslušného zdravotnického kurzu.
- Instruktoři – lidé, na které se vedoucí může spolehnout.
- Vedoucí kuchař a jeho pomocníci – musí mít kuchařské znalosti a již před táborem mít sestavený návrh jídelního lístku s cenovou kalkulací. Práci v kuchyni se mohou účastnit rodiče, ale musí vlastnit zdravotní průkaz. Diety či intolerance potravin se řeší individuálně s rodiči.
- Táborový řád a pravidla.
- Táborová dokumentace – všechny materiály, které jsou k organizaci nutné.
- Požadavky na ubytování.
- Zdroj vody (studánka s pitnou vodou) – je třeba před táborem učinit rozbor vody. Voda se taktéž může dovážet, nebo je na tábor zaveden vodovodní řád.
- Likvidace odpadů, třídění odpadu.
- Stravování – kuchyně i jídelna musí být zastřešena a opatřena proti vnějším vlivům. Do prostoru výroby pokrmů mají povolen vstup pouze pověřené osoby se zdravotním průkazem.
- Bezpečnost práce a chování na tábořišti – jasně sestavené body pro práci a chování.
- Táborová hygiena – je nutné zabezpečit takové hygienické možnosti, aby byly uspokojeny potřeby účastníků všech věkových kategorií. Pokud máme vyhrazený prostor pro hygienu, kde je pouze studená voda, je nutné mít prostor s dodáváním teplé vody, kde se mohou účastníci vždy v nějakém časovém rozvrhu umýt.

7.3 Táborový řád

Táborový řád stanovuje základní pravidla chování všech účastníků. Pravidla platí nejen pro rodiče s dětmi, ale i pro organizační tým. Všichni táborníci jsou povinni řídit se táborovým řádem, denním režimem a pokyny hlavního vedoucího (který v kritických situacích může být nad táborovými pravidly). Primárními body při vytváření táborových řádů by měly být tyto:

- Pohyb v prostoru tábora.
- Pohyb mimo tábořiště.
- Chování táborníků.
- Táborové činnosti.

- Stravování.
- Péče o zdraví.
- Táborové návštěvy.
- Porušení táborového řádu.
- Předčasné ukončení tábora.

Vedoucí a jeho tým před každým táborem, dle výše uvedených bodů, připraví táborový řád. Před každým táborem by měla být provedena aktualizace řádu a pravidla by neměla být pouze opsána. Při tvorbě řádu musíme brát na zřetel také to, pro koho je tábor určen. Jiná pravidla bude mít tábor, kterého se účastní pouze děti a jiná tábor pro rodiče s dětmi.

V táborovém řádu by neměly být opomenuty hlavně tyto body:

- Slušné chování.
- Udržování pořádku ve stanech a společných prostorech.
- Zákaz vstupu do cizích objektů bez povolení majitele (kuchyně, stany, prostor pro organizační tým, stan se zdravotními pomůckami).
- Ctění zásad fair-play.
- Dodržování denního režimu.
- Zásady koupání.
- Dodržování nočního klidu.
- Dodržování harmonogramu odběru stravy (strava 5x denně).
- Konzumace pokrmů pouze na vyhrazeném místě.
- Nakládání s odpady, třídění odpadu.
- Dodržování osobní hygieny.
- Dodržování bezpečnosti (dle možností předcházet úrazům, onemocnění a škodám na majetku).
- Používání pracovního náčiní (sekery a pily) pouze za dozoru dospělé osoby.
- Zranění, požáry, přítomnost cizí osoby v táboře je třeba neprodleně ohlásit vedoucímu tábora či jiné dospělé osobě.
- Zákaz konzumace alkoholických nápojů.

- Kouření u dospělé osoby povoleno ve vyhrazeném prostoru mimo tábořiště a děti.
- Zákaz konzumace drog a jiných omamných látek.
- Určený čas pro používání mobilních telefonů(zákaz užívání dětmi).
- Při závažném porušení táborového řádu může být účastník vyloučen z tábora.

Vytváření táborového řádu má svá specifika a je nutné aby byl odsouhlasen nadřízeným orgánem dané organizace. Při příjezdu na tábořiště bude každý účastník seznámen s táborovým řádem, který bude k dispozici na nástěnce po celý průběh tábora.

7.4 Doprava na tábor

Uvědomme si, že dopravit děti věkové kategorie tři až sedm let s jejich rodiči na tábořiště je někdy velký problém. Ať zvolíme jakoukoli metodu dopravy (osobní automobil, vlaková linka, autobusová linka či pronajatý autobus) vždy najdeme klady i zápory. Většina respondentů v dotazníkovém šetření by zvolila vlastní dopravu. Zde však nastává jeden těžký úkol, a to zajistit parkovací místa pro automobily všech rodin. Ne vždy je toto na každém tábořišti možné. Na mnou avizovaném tábořišti by tato možnost byla pouze schválením žádosti na místním obecním úřadě. Pokud bychom povolení získali, pro tento typ tábora bych taktéž preferovala vlastní dopravu. Doprava by tak byla v režii každé rodiny. Rodiče, kteří nemají vlastní vozidlo, by na přípravné schůzce měli možnost si domluvit odvoz s jinými rodinami.

Další variantou je dopravit se na tábor společně pronajatým autobusem. Zde však vidím problém v hrazení čtyř cest, pokud nekončí předchozí turnus, který by se autobusem vrátil zpět do Brna a pokud by po našem táboře nepokračoval turnus další. V tomto případě by byly naším táborovým rozpočtem hrazeny pouze dvě cesty a cena za dopravu by celkovou platbu tábora tolik nezatížila.

Dalšími možnostmi, které nejsou pro malé děti tolik vhodné, je vlaková či autobusová linková doprava. Problém nastane na vlakové či autobusové zastávce, kdy účastníci vystoupí a potřebují se dostat někdy i několik kilometrů pěšky k tábořišti. Při této variantě je možnost využít odvozu materiálního vybavení (batohy, kufry apod.) v den odjezdu na tábor. Účastníci tak mohou cestovat pouze s malým příručním zavazadlem s nezbytnými věcmi.

Způsob dopravy bývá navržen vedoucím akce dle vzdálenosti a dostupnosti na tábořiště nebo se účastníci akce na organizační schůzce domluví na nejvhodnější možnosti. Tato domluva musí být neměnná a zanesena v zápise schůze.

Na každém táboře by však mělo být k dispozici jedno automobilové vozidlo, které je využíváno k zajišťování organizačních záležitostí.

7.5 Táborový rozpočet

Jak již bylo výše zmíněno, tak plánování tábora vyžaduje perfektní přípravu. Ne méně důležitou součástí těchto příprav je také finanční rozpočet, který je důležitým prostředkem pro konání každé akce. Peníze nejsou cílem pro organizaci, ale bez financí a správného hospodaření by to doopravdy nešlo. Pořadatel táborů má zodpovědnost i za správné hospodaření s penězi. Hospodářská dokumentace musí probíhat dle jasných zákonných pokynů a hlavní vedoucí by měl mít vždy správně zpracované směrnice o hospodaření na akcích. Dobrý vedoucí i dobrý hospodář zajišťují hladký průběh akce. Hospodář schvaluje rozpočet, spolupodepisuje příjmy, vydání, schvaluje proplacení faktur, kontroluje cestovní příkazy, rozhoduje o mimořádných výdajích.

Zásady správného hospodaření:

- Seznámení se s potřebnými předpisy.
- Příprava rozpočtu a průběžné vyhodnocování.
- Správná hospodářská dokumentace.
- Účelné hospodaření se svěřenými prostředky.
- Řešení vzniklých finančních problémů.
- Odpovědnost za svojí činnost.
- Komunikace a spolupráce s kontrolními orgány.

Rozpočet je předpoklad všech příjmů a všech výdajů. Sestavuje ho hlavní vedoucí společně s hospodářem dle přesných parametrů pořádané akce. Každý rozpočet musí být schválen. Nesmí nikdy dojít k tomu, že příjmy nepokryjí výdaje. Každá změna v rozpočtu a následně i v hospodářském výsledku musí mít své opodstatnění. Úprava předběžného rozpočtu by měla být prováděna aktuálně vždy před začátkem tábora.

Hlavním cílem předběžného rozpočtu je stanovení výše účastnického poplatku. Ten by měl vycházet z předpokládaného počtu účastníků a předpokládaných výdajů. Důležité je také sledovat, zda finanční prostředky jsou od účastníků uhrazeny před zahájením tábora. Nákupy materiálů na přípravu programu a zajištění stavby či pronájmu tábora se dějí již před jeho začátkem.

Kromě účastnických poplatků, které jsou jasně stanoveny, se mohou vyskytnout i příjmy jiné, které jsou do rozpočtu zapracované. Mezi tyto další příjmy řadíme například:

- Vlastní finanční zdroje.
- Sponzorské dary.
- Materiální dary.

- Dotace.

Před začátkem tábora je potřeba počítat s nutnými výdaji:

- **Pronájem tábořiště.**
- **Strava** – je důležité zahrnout počet účastníků, počet dětských a dospělých porcí, počet dnů, denní stravovací norma.
- **Doprava** – účastníků, doprava za nákupy, jízdné během tábora.
- **Program** – vstupné, drobné odměny, speciální výdaje k programu jako například táborová trička, nášivky a jiné.
- **Odměny pracovníků** – pokud se ovšem nejedná o pracovníky, kteří svoji činnost dělají zcela dobrovolně.
- **Ostatní výdaje** – spotřební materiál, čisticí prostředky, drobný inventář, poplatek za rozbor vody, vybavení lékárničky, odvoz odpadků, nákup zničeného či ztraceného inventáře, údržba táborové základny.
- **Připojištění účastníků tábora nebo táborového materiálu.**
- **Rezerva** – finance pro nepředvídané náklady a výdaje.

Po skončení každého tábora musí hospodář dopracovat a uzavřít hospodářskou dokumentaci, dořešit veškeré platby a faktury, odeslat zůstatek hotovosti na bankovní účet, kontrola podpisů. Na základě hospodářské evidence zpracuje výsledek hospodaření s financemi během tábora a to nejlépe tak, že do tabulky předběžného rozpočtu vypíše skutečné výdaje a vypracuje uzavírku táborových financí.

V příloze D je sestaven konkrétní rozpočet pro tento návrh tábora.

7.6 Doporučený seznam věcí

V dotazníkovém šetření dvaatřicet respondentů projevilo zájem o doporučený seznam věcí, které by si na tábor pro rodiče s dětmi měli vzít s sebou. Proto jsem v této kapitole sepsala nejdůležitější věci, které by na pobyt v přírodě měl každý účastník mít. Seznam věcí, které si mají vzít děti na tábor, je dle mého názoru důležitou listinou pro rodiče. Také sjednocuje ve vybavení všechny malé účastníky.

Rodičům bych při přípravě vybavení na tábor nechala volnou ruku. Pokud si rodiče nejsou jisti, mohou při balení svých věcí použít předpis vybavení a převést si jej na svoji osobu. Je nutné si uvědomit, že chybějící části vybavení při pobytu v přírodě se jen těžko dokupují.

Seznam věcí pro dítě

OBLEČENÍ (je doporučeno brát starší oblečení, jelikož může být zničeno)

- 1x dlouhé kalhoty

- 3x kalhoty krátké
- 1x bílé tričko na táborovou hru
- Dostatek ponožek, podkolenky
- Dostatek spodního prádla
- 3x tričko s krátkým rukávem
- 2x tričko s dlouhým rukávem
- 2x mikina (svetr)
- 1x flanelová košile
- Oblečení na spaní (teplé!)
- 2x tepláky či legíny
- 1x šustáky či softshelové oblečení
- 1x teplá bunda
- 1x větrovka
- 1x letní čepice
- Plavky

OBUV

- Holínky
- Sandály
- Dobré, rozchozené, pevné boty
- Tenisky

HYGIENICKÉ POMŮCKY

- Kartáček na zuby a pastu
- 2x toaletní papír (odevzdává se do společného táborového vybavení)
- Vlhčené ubrousky
- Papírové kapesníky (celé balení)
- 2x ručník (menší + osuška)
- Hřeben (pro děvčata gumičky a sponky)

- Krém na opalování
- Mýdlo šetrné k přírodě
- Repelent proti komárům a klíšťatům
- Šampon šetrný k přírodě

DALŠÍ VYBAVENÍ

- Třídílný ešus
- Příbor
- Plecháček
- Láhev na pití
- Sluneční brýle
- Baterka + náhradní baterie
- Malý batůžek
- Spacák
- Karimatka
- Igelit na postel
- Deky
- Pláštěnka
- Plyšák
- Karnevalová maska (děti i rodiče)
- Blok
- Psací potřeby, nůžky, lepidlo, pastelky, fixy

Toaletní papír může být zakoupen pro všechny účastníky dohromady ze společných financí (záleží na táborovém rozpočtu). Léky, které děti pravidelně užívají, jsou na popisovaném typu tábora v režii rodičů.

7.7 Cíle

Stanovené cíle tábora pro rodiče s dětmi:

- Posílení či vytvoření vztahu k přírodě.
- Prohloubení vztahu mezi rodičem a dětmi.
- Posílení fyzické zdatnosti.
- Probuzení zájmů, které mohou vést k rozvoji osobních dovedností.

7.8 Denní režim

Denní řád je důležitou táborovou listinou, která hlavně dospělým jasně říká, v jaké časové relaci mají být s dětmi připraveni a na jakou činnost. Je nutné, aby vedoucí i rodiče nebrali časový harmonogram na lehkou váhu a dodržovali ho. Při ranním nástupu je denní program specifikován a aktualizován. (viz. příloha denní rozkaz) Pokud je na daný den plánován výlet, koupání či jiná akce, mění se dle domluvy i denní režim. Vše podle připraveného táborového programu.

7:15 Budíček

7:20 – 7:35 Rozcvička

7:40 – 7:55 Ranní hygiena

8:00 Snídaně

8:35 – 8:45 Ranní nástup

9:00 – 10:00 Dopolední program jedna

10:00 Dopolední svačina

10:15 – 12:00 Dopolední program dva

12:00 Oběd

12:30 – 15:00 Polední klid + osobní volno pro rodiče s dětmi

15:00 Svačina

15:15 – 18:15 Odpolední program

18:20 Večeře

19:40 Zhodnocení dne

19:00 Večerní program

19:50 Loutkové divadlo, čtení pohádky

20:00 Večerní hygiena

20:15 Ukládání dětí k spánku

Večerka pro rodiče je dobrovolná, jen je třeba dodržovat noční klid. Vybrané dny bude od 21:00 pro rodiče připraven dobrovolný večerní program.

Na začátku tábora budou rodiče s dětmi seznámeni s denním režimem a také tím, že program je dobrovolný. Je ale předpokládáno, že rodiny s dětmi na tábor přijely kvůli programovým zážitkům a budou se tedy chtít účastnit všech aktivit.

Budíček je nezbytnou součástí tábora. Je možné jej realizovat několika způsoby (hra na trubku, hudba puštěná z reproduktoru atd.). Pro tento tábor bych volila hru na kytaru se zpěvem nějaké veselé písničky, která naladí účastníky na příjemný den.

Rozcvička má za cíl, začít den hezky společně. Je zde prostor pro to, aby si rodiče s dětmi mohli zacvičit a protáhnout svá těla. Do rozcvičky můžeme zařadit pozice z jógy, kroky zumbly či nějaký neobvyklý taneček, které přizpůsobíme věku dětí.

Ranní nástup se koná v táborových tričkách, které si děti společně s rodiči na začátku tábora vyrobí. Nástup slouží k tomu, aby se všichni účastníci dozvěděli, co se daný den bude dít.

Dopolední program je připraven především pro děti. Pondělní a čtvrteční dopolední program je připraven zvláště pro rodiče. Ostatní dny jsou rodiče zapojeni do přípravy programu. V neděli je dopolední program společný pro rodiče s dětmi. Ve středu rodiče s dětmi vyrazí na společný výlet po okolí, aby strávili společný čas bez organizace. Poslední společný dopolední program je připraven na pátek, kdy proběhne vyvrcholení táborové hry.

Může se zdát, že **polední klid** je příliš dlouhý. Ale tato doba je kromě odpočinku také prostorem pro to, aby si děti s rodiči užili osobního volna. Důvodem je také to, že každé dítě je zvyklé odpočívat jinak dlouhou dobu. V tomto čase jsou ale také připravené aktivity pro ty, kteří po odpočinku nechtějí vyrazit za hranice tábora například na procházku či se vykoupat. Mezi tyto aktivity jsou řazeny deskové hry pro děti i rodiče, hraní na kytaru a zpívání, čtení pohádek, či drobné jednoduché pohybové hry.

Odpolední program je připraven společný pro rodiče a děti. Tyto aktivity jsou zaměřeny především na spolupráci členů rodiny, ale také na společnou komunikaci a koordinaci s ostatními členy tábora. Odpolední program začíná v 15:15 a je rozvržen tak, aby za hodinu a půl od začátku byla desetiminutová pauza. Poté program pokračuje do 18:15.

Zhodnocení dne probíhá po večeři v jídelně. Na začátku tábora si každé dítě společně s rodiči vyrobí táborový deník. Na konci každého dne dostanou děti obrázek trpaslíka, který si do deníku společně s rodiči nalepí a připsí, co se daný den na táboře dělo, co se dětem nejvíce líbilo či na co budou vzpomínat.

Večerní program je opět společný. Jedná se o klidné hry či zpívání u ohně.

Loutkové divadlo slouží jako večerníček před spaním. Každý den hrají divadlo dva rodiče společně.

Večerní program pro rodiče je připraven na vybrané dny.

7.9 Fotodokumentace

Na každém táboře se vyskytne bezpočet fotografů, kteří zaznamenávají vše, co se koná. Problém je však ten, že když fotografie chceme, nedostanou se k nám. Je tedy dobré mít určeného táborového fotografa, který má na starosti vše od zaznamenávání až po produkci fotografií. Nejlepší je, když při závěrečném nástupu dostanou všichni účastníci vypálené DVD.

7.10 Táborový zpěvník

Tábor bez zpěvu a hudebních nástrojů není nikdy takovým táborem, jaký bychom si představovali. Proto je dobré mít v dané skupině minimálně jednoho hudebníka. V tomto případě to platí dvojnásob, jelikož se většinou zúčastněné rodiny neznají, a tak hudba pomůže v táboře navodit příjemnou atmosféru.

Musíme si uvědomit, že většina zúčastněných dětí ještě neumí číst. To nás ale v přípravě táborového zpěvníku nesmí zastavit, protože rodiče tuto schopnost ovládají a jsou vodítkem k tomu, aby jejich děti začaly zpívat. Jedna z důležitých věcí je správně volit písně, které do zpěvníku vložíme. Naše zkušenost by nás také měla vést k tomu, abychom do zpěvníku dali text, který se stane táborovou písní. Sama vím, že si různé tábory spojuji s písněmi, které se zpívaly nejčastěji. Máme-li v realizačním týmu schopného člověka, dokážeme si táborovou píseň složit sami.

7.11 Táborová hra

Při vytváření táborových her se velice často setkávám s názory, že hra má být celotáborová nebo etapová. Většinou záleží na tom, jaký typ táborových her daný člověk absolvoval. Já osobně vidím v každém typu her své přednosti a možnosti použití. U předškolní dětí si však myslím, že je lepší pouze vytvořit skřítkovské prostředí, ale her se zúčastňovat etapovým způsobem. Za každou etapovou hru získají účastníci kousek mapky, která je dovede k zakopanému skřítkovskému pokladu. Ostatní denní aktivity budou v rámci skřítkovského programu.

Děti s rodiči musí mít možnost se na nějaké chvílky civilizovat a užívat si i sebe samotných bez zatížení táborového opojení.

Celý tábor se nese v duchu putování se skřítky. Děti při úvodní scéně navštíví dva skřítky Artur a Felix, kteří je přivítají v Zemi skřítků. Tito skřítky našli dopis, kde se píše, že v Zemi Ušatých skřítků byl před několika lety zakopán poklad a oni dva se jej vydali hledat. Děti společně s rodiči se na příštích sedm dní stávají společníky skřítků a na putování za pokladem se vydávají s nimi. Během jednotlivých dní

se budou setkávat se skřítky z různých zemí, se kterými společnými silami budou nalézat kousky mapy, díky které zjistí, kde se poklad nachází.

7.12 Popis jednotlivých dní a aktivit

Grafická podoba programu je znázorněna v příloze C. Jednotlivé aktivity jsou označeny konkrétní barvou:

Červená – aktivity pouze pro děti.

Fialová – aktivity pro rodiče.

Zelená – aktivity určené pro rodiče s dětmi.

7.12.1 Den první – sobota

Příjezd na tábořiště, ubytování se, seznámení se s tábořištěm.

Úvodní motivační scénka: Na tábořišti se objeví dva skřítkové Felix a Artur, kteří se dětem představí jako skřítkové z Jarního království. Pová dětem, že našli dopis, ve kterém se píše, že v Zemi Ušatých skřítků byl před mnoha a mnoha lety ukryt skřítkem Rudolfem poklad. Jenže mapka, kde bylo zaznamenáno místo pokladu, se někde ztratila a tito dva skřítkci se ji vydali najít, aby poklad získali. Děti se díky této scénce společně s jejich rodiči stávají na příštích sedm dní pomocníky skřítků.

Skřítkci se následně s dětmi a rodiči posadí do kruhu a poví účastníkům, že každá země, i ta skřítkovská, má svá pravidla. Následně budou táborová pravidla přečtena.

Táborová pravidla skřítků:

1. Chovejme se k sobě pěkně.
2. Buďme kamarády.
3. Pomáhejme si.
4. Mluvme pravdu.
5. Pečujme o své věci.
6. Uklízejme po sobě.

Skřítkové mají taky pro účastníky připraveno Desatero pro lepší den. Skřítek vždy přečte jeden bod a následně se dětí zeptá, co si myslí, že znamená.

Skřítkovské Desatero pro lepší den:

1. Úsměv na tváři den ti rozzáří.
2. Když skončí ti noční sen, ráno pozdrav „Dobrý den“.
3. S květinou je to prosté, zalévej ji, ať hezky roste.
4. Chceš-li radost dát, mysl na to, co máš rád.
5. Dělej radost srdíčku, zazpívej si písničku.
6. Nenadávej, nežaluj, obrázek nám namaluj.
7. Ať má život správné grády, potěš svoje kamarády.
8. Chceš se vyjímat mezi všemi, starej se o naši zemi.
9. Jak pecivál nesedej, venku štěstí vyhledej.
10. Lhaní správné není, pravda všechno změní.

Po představení pravidel si se všemi účastníky a skřítky stoupneme do kruhu a každý vytleská své jméno. Je jasné, že děti ještě neumí slabiky, proto jejich tleskání může být zmatené. Vždy když jedinec vytleská své jméno, tak se následně k němu přidají ostatní a třikrát společně zatleskají jméno dané osoby.

Seznamovací hra pro děti – kompot: I přes to, že jsme se s dětmi již představili, je dobré si jména ještě jednou zopakovat. Děti se posadí na polštářky do kruhu. Před samotnou hrou použijeme plyšáka ve tvaru trpaslíka, pomocí kterého se představíme. Plyšák bude kolovat a každý kdo jej má v ruce řekne své jméno a následně všichni pozdraví a jméno zopakují.

Následně jednomu dobrovolníkovi zavážeme oči šátkem. Dítě se zavázanýma očima se postaví doprostřed kruhu a lektor vždy řekne nějakou charakteristiku, například „vymění se ti, kteří mají pět let“. Každý kdo má pět let se postaví a musí si vyměnit místo s někým jiným, kdo má také pět let. Úkolem dítěte se zavázanýma očima je při výměně míst někoho chytit. Pokud tak učiní, šátek předává tomu, koho chytil.

Seznamovací hra pro dospělé – lidské bingo: Účastníci dostanou připravenou tabulku, kde počet čtverečků odpovídá počtu hráčů. V každém políčku je vždy vepsána věta či slovo, které charakterizuje hráče. Například – navštívil Itálii, má dvě děti, doma má fretku a podobné věty. Úkolem účastníků je získat podpis člena, který se shoduje s daným políčkem. Ten, kdo má vyplněna všechna políčka zavolá „Bingo“. Hra se hraje do té doby, dokud nemají všichni hráči tabulku zaplněnou podpisy. Po ukončení hry se účastníci posadí do kroužku, instruktor čte jednotlivé charakteristiky z tabulky a ten, na koho se charakteristika týká, zvedne ruku. Rodiče tak zjistí nejen svá jména, ale také zájmy a charakteristiky. (Neuman, 2014, s. 62)

Výroba táborových deníků: Po seznamovacích hrách se s účastníky přesuneme do jídelny, kde si každé dítě pomocí rodiče vyrobí svůj deník. Ten bude v podobě sešitu na kterém je nalepen tvrdý papír, který si každý pomaluje či polepí jak sám bude chtít. Do těchto deníků si každý večer budou rodiny zaznamenávat co daný den zažili, co jim nejvíce chutnalo či jaká hra se jim líbila. Také si zde za každý den budou děti lepit jednoho skřítku. Ukázka tří skřítků je na obrázku 7.1.

Obrázek 7.1: Skřítkci za jednotlivé dny

Tato aktivita je zaměřena na kreativitu a tvůrčí rozvoj u dětí. Po celý tábor deník bude sloužit k tomu, aby si každý den rodiče s dětmi na sebe vyhradili deset minut a popovídali si o tom, jaký den byl. Rodiče následně zaznamenají hlavní body dne do deníku a dítě text může doplnit o obrázek. Může se tak prohlubovat komunikace mezi rodiči a dětmi.

Nácvik táborové písně: S dětmi i rodiči se posadíme do sněmovního tee-pee, kde zapálíme oheň. Následně se budeme učit táborovou píseň, kterou účastníkům po kouskách přečteme a poté vždy daný úsek účastníci zopakují. U dětí tohoto věku je důležité, aby píseň byla jednoduchá a krátká. Po nácviku si píseň jednou zazpíváme jen s kytarou a při dalším zpěvu rozdáme dětem jednoduché hudební nástroje (štrchátka, dřívka, činely).

Táborová píseň:

1. Pod modrým zvonkem na palouku,
rušno a veselo, dneska je.
Skřítkové tančí dupák, polku,
kytkovská kapela zahraje.
2. Hopsají všichni, zpěv burácí,
travička štěstím se zachvěje.
Odpočnout chtějí si po práci,
s malými zpěváčky dobře je.

Ref. Trálalá, trálalá, trálalá, lala.
trálalá, trálalá trálalá

Noční hra – cesta za čepičkou: Děti probudí v 21:30 líbezná hudba, která se line táborem. Opět je přivítají skřítkci Felix a Artur a oznámí jim, že aby se mohli vydat na cestu s nimi, je potřeba, aby každý měl skřítkovskou čepičku. Každá rodina se proto společně vydá na cestu označenou svíčkami. Ta je dovede až k víle Pomněnce, která čepičky stráží. Rodina má za úkol Pomněnce zazpívat písničku na kterou si víla bude moci zatančit. Následně každému členovi předá čepičku (děti žlutou, dospělí červenou).

7.12.2 Den druhý – neděle

Heslo dne: Vzhůru za dobrodružstvím!

Ranní scénka: Po ranním nástupu, na kterém má již každý člen skřítkovskou čepičku, se objeví opět naši skřítkci. Oznámí nám, že dnes jsme se ocitli v Zemi skřítků Slavomíra. Jak už jeho jméno napovídá, tak tento skřítek má velmi rád oslavy. A my hned první den našeho putování máme možnost se na takovou skřítkovskou slavnost podívat. Ale taková událost si žádá řádné oblečení. Skřítkci nám předají pomůcky na výrobu triček a také několik knoflíků, které má na své čepičce přišitý každý správný skřítek.

Výroba táborových triček: Každý člen skřítkovské výpravy si s sebou přivezl jedno bílé tričko, které bude následně využito jako táborový obleček. Děti s rodiči mají za úkol trička nabatkovat. Nejdříve si společně trička sváží různými uzlíky, nebo tričko zaváží do spirály či mohou použít kamínky, díky kterým se vytvoří kruhy. Následně si vyberou barvu, ve které chtějí trička nabatkovat, výběr je z pěti barev (červená, modrá, zelená, hnědá a oranžová), avšak podmínkou je, že členové jedné rodiny musí mít tričko stejné barvy.

Mezitím, než se trička obarví, tak si každý skřítek pomocí svých rodičů přišije na čepičku knoflíky. Je jasné, že děti v tomto věku ještě manipulaci s jehlou a nití neovládají, ale jde zde o komunikaci a domluvu mezi rodičem a dítětem. Dítě si však samotné šití může vyzkoušet.

Scénka + etapová hra č.1 – záchrana oslavy: Po poledním klidu nás opět přichází navštívit Artur s Felixem. Jsou ale velmi smutní, jelikož večerní oslava je v ohrožení. Skřítkové z vedlejší země totiž vzali ozdoby, které byly pověšeny na Stromě oslav. Ten je ale teď prázdný a bez nazdobeného stromečku oslava být nemůže. Proto Artur s Felixem prosí děti a jejich rodiče, zda jim pomohou zachránit skřítkovské slavnosti tím, že společnými silami vytvoří ozdoby nové.

Následně si každá rodina připraví slané těsto, ze kterého budeme ozdoby vyrábět. Pro každou rodinu jsou již připraveny ingredience (4 hrnky hladké mouky, 2 hrnky soli a 2 hrnky vody = osm hrnečků na rodinu), ale v nestřežený okamžik se poschovávaly různě po táboře. V první části etapové hry mají účastníci za úkol najít ztracené hrníčky (hrníčky jsou poschovávány na viditelných místech, tak, aby je vidělo i malé dítě). Každá rodina se chytne za ruce a vytvoří tak hada. Tímto způsobem se bude pohybovat po táboře a hledat schované hrnečky. Vždy když rodina objeví hrneček, musí jej dopravit na své určené místo a poté se vydat pro další. Mezi účastníky se také budou pohybovat víly, které hrnečky hlídají a budou se je snažit účastníkům odebrat zpět. Proto poslední jedinec na konci hada bude mít za pasem daný šátek. Když víla šátek vytrhne, musí skupinka hrneček odevzdat víle a jít hledat jiný hrneček.

Ve chvíli, kdy má každá rodina své hrnečky, nastává tvoření ozdob na Strom oslav. Nejdříve si každá rodina vyrobí slané těsto – mouku smícháme se solí a pomalu přiléváme vodu. Následně vypracujeme slané těsto konzistence plastelíny. Potom těsto propracujeme tak, aby se nelepilo a dobře se s ním pracovalo. Při samotné tvorbě ozdob se meze nekladou. Účastníci mohou buď pouze vykrajovat různé tvary pomocí vykrajovátek na vánoční cukroví, či vyrobit nějakou postavičku.

Po dokončení ozdob je potřeba, aby ozdoby nějakou chvíli zasychaly. Každá rodina má v tuto chvíli prostor na další část. Další fází je výroba nějakého podnosu či košíčku z přírodnin, ve kterém ozdoby po zaschnutí dopravíme ke stromu.

Po zaschnutí ozdob děti naskládají své výrobky do vyrobených nádob a jsou připraveny jít se skřítky ke Stromu oslav, který se nachází kousek od tábořiště. Tam ho děti ozdob a jelikož oslavy jsou zachráněny, tak dostávají první kousek mapky.

Táborový oheň: Táborový oheň pro tuto táborovou hru představuje ony zmíněné oslavy. Každý účastník si k ohni obleče vyrobené táborové tričko a na hlavu nasadí skřítkovskou čepičku. Po zapálení ohně společně zazpíváme táborovou píseň a naše putování se skřítky označíme za zahájené. Během ohně zahrají instruktoři převlečení za skřítky a víly krátké divadlo. A poté se již bude zpívat a hrát na kytaru.

7.12.3 Den třetí – pondělí

Heslo dne: Musíš se umět pořádně dívat.

Dopolední program jedna pro děti – třídíme odpad: Je důležité pečovat o přírodu nejen tím, že nenecháváme žádné odpadky v lese, ale i tím, že odpad třídíme. První část dopoledního programu bude věnována tomu, co znamená třídit odpad a jak jej mohou třídit i děti nejen na táboře, ale i doma. Od každého materiálu (barevné sklo, papír, plast) budou na ukázkou připraveny čtyři produkty. Následně si s dětmi budeme povídat o tom, jaký je to materiál a do jak barevné popelnice patří. Ukážeme si, kde se na tábořišti takové odpadkové koše vyskytují.

Následně každé dítě dostane tři tvrdé papíry, na kterých jsou vyobrazeny popelnice. Dítě si každou popelnici vybarví příslušnou barvou (modrou, žlutou a zelenou). Po vybarvení účastníci dostanou kartonová kolečka (ke každé barvě tři), na kterých bude vyobrazen nějaký druh odpadku (noviny, skleněná láhev, PET lahev a jiné). Tato kolečka mají děti za úkol nalepit do správné popelnice.

Třídit odpad je důležité a dle mého názoru není nikdy brzy s touto činností začít. Tuto aktivitu jsem do programu zařadila, aby se děti s tříděním seznámily a měly možnost po celou dobu tábora třídit různé odpadky.

Dopolední program dva pro děti – zamrzlé vajíčko: Děti vytvoří kruh, posadí se do tureckého sedu a schoulí si hlavu do dlaní. Kolem kruhu chodí jedno dítě, které má v ruce šátek svázaný do uzlu a po chvilce obcházení kruhu jej položí na záda jednomu z dětí. Jedinec, který má šátek za zády musí reagovat tak, že začne honit toho, který s šátkem obcházel kruh. Ten, který s šátkem obcházel, má za úkol se co nejrychleji posadit na místo, na kterém sedělo dítě s šátkem na zádech. Ten, který si nevšimne šátku na zádech, než jedinec, který jej tam položil, oběhne kruh, se stává zamrzlým vajíčkem a vystřídá dítě, které mu tam šátek dalo.

Dopolední program pro rodiče – hmyzí hotel: Hmyz je nedílnou součástí potravního řetězce. Hmyz je nejen důležitý, ale i užitečný, například berušky likvidují mšice, včely samotářky jsou důležitý opylovač a tak dále. Vzhledem k tomu, že vlivem člověka množství hmyzu rapidně ubývá, je dobré hmyz podpořit.

Jednou z možností, jak hmyz podpořit, je zhotovení takzvaného hmyzího hotelu. Hmyzí hotel je vlastně takový domeček, kde se může hmyz ukrýt, nebo naklást vajíčka. Každý hmyz má jiné potřeby pro svůj úkryt, některý hmyz vyhledává úzké podlouhlé dutiny, jiný hmyz si chodbičky sám vykouše a například berušky kladou vajíčka na spodní stranu listů. Proto je při stavbě hmyzího hotelu nutné zvážit, jaký hmyz chceme ubytovat.

Stavba hotelu je poměrně snadná. Nachystáme si různý materiál, kousky prken, stébla rákosu nebo bambusu, šišky a tak dále. Z prken vyrobíme konstrukci podobnou domečku. Do několika prken vyvrtáme otvory různé hloubky a různého průměru. Tato prkénka dáme na dno domečku. Do dalších pater dáme šišky, stébla rákosu a další materiál. Následně je nutné celou konstrukci obvázat provázkem aby vnitřek hotelu nevypadl. Nakonec je dobré hotel zakrýt pletivem aby ptáci nemohli

spásat ubytovaný hmyz. Hotel je dobré umístit do zarostlé části zahrady. (Pleva, 2019)

Na obrázku 7.2 můžete vidět příklad zhotoveného hmyzího hotelu.

Obrázek 7.2: Hmyzí hotel

Scénka + etapová hra č.2 – ztracení skřítkové: Na louce se opět objevují skřítkové Felix a Artur, kteří jsou velmi smutní. V Zemi Neposedných skřítků, kde se dnes nacházíme, došlo k nečekané události. Skřítkci byli při svých hrách velmi neukáznění a rozdovádění. Rozutíkali se, až se ztratili a teď se nemohou dostat zpět domů. Felix a Artur mají nápad, jak skřítky zachránit, a dostat je zpět domů. Dětem prozradí že na záchranu bude potřeba prut s magnetem, ale více neřeknou a mizí někde v lese.

Etapová hra je rozdělena do dvou částí. V první části budou rodiče s dětmi vyrábět prut s magnetem. Pro každé dítě je připraven jeden magnet s otvorem. Účastníci mají za úkol najít vhodný klacík, který použijí jako prut. Následně odměřit vhodně dlouhý provázek, na něj připevnit magnet a propojit jej s klacíkem tak, aby byl prut funkční.

Další fáze etapové hry proběhne mimo tábor. Děti s rodiči si mají za úkol sbalit batůžek s pitím a malou svačinkou, kterou dostanou od kuchaře. Oblečení v táborových tričkách se skřítkovskými čepičkami na hlavě se všichni společně se skřítky vydají na krátkou procházku. Procházka bude trvat kolem hodiny a po cestě budou táborníci potkávat stromy, které jsou ovázány šátkem. U každého stromu bude z lana vytvořen kruh a v kruhu budou naši ztracení skřítki (v každém kruhu jeden skřítek pro každé dítě). Děti mají za úkol postavit se k hraně kruhu a vyrobeným prutem chytit skřítku na magnet. Těchto stromů bude na procházce připraveno sedm. Po návratu do tábora na děti čeká král Země Neposedných skřítků, kterému děti ulovené skřítky předají a král jim za jejich záchranu předá další kousek mapy.

Večerní program – živé Člověče, nezlob se: Děti instruktor rozdělí do čtyř skupinek po čtyřech. Jeden rodič bude mít na starost jednu skupinku. Na louce je vytvořeno hrací pole tak, jak jej známe z klasického Člověče, nezlob se. Ale místo klasických políček jsou tato hrací pole vytvořena z kartonu a na každém políčku je jeden znak (znaků se zde opakuje celkem šest – kolečko, kytička, sluníčko, kočička, domeček, skřítek). Děti v této hře fungují jako figurky. Na začátku každá skupinka dostane pruh z krepového papíru (jedna skupinka = jedna barva), který si děti omotají kolem hlavy, aby se „figurky“ stejného týmu lépe poznaly. Pak následuje hra jako klasické Člověče, nezlob se. Rodiče hází větší vyrobenou kartonovou kostkou, kde jsou místo čísel dané symboly a úkolem je dostat své „figurky“ do domečku.

7.12.4 Den čtvrtý – úterý

Heslo dne: Kdo má oheň, ten večeří.

Dopolední program jedna pro děti – scénka + etapová hra č.3 – cesta z mechu a kapradí: Po ranním nástupu přichází na tábořiště opět Felix s Arturem. S sebou přivádějí další dva skřítky, které děti ještě na táboře neviděli (skřítek Tulipán a skřítek Kotrč). Oznamují dětem, že dnešní den je čeká návštěva Země skřítků Kuchaříčka. Do této země však vede cesta z mechu a kapradí, kterou každý člen musí projít, aby se do země dostal.

Děti jsou rozděleny do čtyř skupinek a každou z nich si bere na starost jeden skřítek. Každá skupina se vydá na cestu z mechu a kapradí, kde je nachystáno pět stanovišť. Každé stanoviště má na starost jeden rodič, který je převlečen za skřítku. Děti u každého stanoviště plní různý úkol, za který po splnění dostanou skřítku, kterého si následně nalepí do táborového deníku.

Stanoviště:

Stanoviště u skřítky Šmakouna – účastníci jednotlivě přistupují ke skřítkovi či Vile, který jim zaváže oči. Následně dá dítěti ochutnat daný pokrm (med, banán, chleba, kečup, mléko) a dítěto má za úkol říci, jakou pochutinu v ústech měl.

Stanoviště u skřítky Zpěváčka – skupinka má za úkol zazpívat skřítkovi libovolnou písničku.

Stanoviště u skřítky Pavoučka – každý účastník skupinky má za úkol přejít lehkou opičí dráhu.

Stanoviště u víly Šišky – Každé dítěto má za úkol trefit kmen stromu šiškou.

Stanoviště u víly Kuličky – děti mají za úkol pomocí cvrnkání umístit kuličky do důlku.

Po návratu všech skupin do tábora předají dětem skřítkovi třetí kousek mapy a přivítají je v Zemi skřítky Kuchaříčka.

Po etapové hře bude čas věnován koupání v rybníce, který je v bezprostřední blízkosti u tábořiště.

Odpolední program – výroba chobotniček: Každý obdrží na tvrdém papíře předkreslený tvar chobotničky. Děti mají za úkol chobotnici vystříhnout a následně vybarvit libovolnou barvou. Než barva zaschne, vydáme se s dětmi k lesu, kde si každý najde přírodní materiál, který poslouží na vytvoření očí a pusy. Následně na chobotničku nalezené přírodniny nalepíme a přilepíme i vystřižené pruhy krepového papíru jako chapadla. Hotová chobotnička je na obrázku 7.3.

Scénka + etapová hra č.4 – záchrana večere: V druhé části odpoledního programu děti tentokrát navštěvuje skřítek Kuchaříček, který by rád táborníky požádal o laskavost. V jeho zemi došlo k odcizení ohně a je tak ohrožena večere.

Skřítek vezme děti na louku, kde jsou v ohraničeném poli rozloženy věci, které poslouží k založení ohně a uvaření večere. V kruhu jsou připraveny následující věci – svázané dřevo, noviny, sirky, ešusy, voda, krabička s čaji, plechové hrnečky, pečivo, špekáčky. Tyto věci stráží několik skřítků, kteří umí ovládat oheň. Účastníci mají za úkol štafetově vbíhat do kruhu a vzít vždy jednu věc (aby nedocházelo u malých dětí ke zmatkům, tak každý bere to co mu přijde pod ruku a rodiny si následně věci rozdělí). Mezi tím je ale chytají skřítky, kteří tyto věci mají pod svým dohledem. Když se skřítek někoho dotkne, tak daný jedinec musí položit věc, kterou drží a běžet zpět ke své rodině a do kruhu vbíhá další člen.

Po shromáždění všech věcí si rodiny věci rozdělí tak, aby každá rodina měla jeden ešus, jeden plechový hrneček, jednu láhev s vodou, jeden sáček čaje, dřevo, jedny noviny na podpal, jedny sirky, balíček pečiva a špekáčky. Úkolem každé rodiny je udělat si na vyznačené cestě ohniště, kde společnými silami připraví a zapálí oheň. Nejdříve si účastníci uvaří v ešusu čaj a následně si každý opeče špekáček. Na závěr rodiny společně u ohýnků povečeří.

Obrázek 7.3: Chobotnička

Když rodiny večeří, tak se objevuje opět skřítek Kuchaříček, který jim poděkuje za záchranu večeře a předá další kousek mapy. Tímto ale program zdaleka nekončí. Po večeři si s dětmi ukážeme, jak po sobě v přírodě řádně uklidit pozůstatky našeho ohně.

Posezení u ohně: Po večeři se s táborníky přesuneme do sněmovního tee-pee, kde se posadíme kolem ohně a budeme hrát na kytaru a zpívat. Je nutno volit známé a jednoduché písně, aby se do zpěvu mohly zapojit i děti. Opět budou připraveny i hudební nástroje do rukou, na které mohou děti u zpívání hrát.

7.12.5 Den pátý – středa

Heslo dne: Jedeme na výlet!

Výlet: Je důležité, aby rodiče s dětmi trávili nějaký čas bez ohledu na táborové dění. Proto pátý den má každá rodina možnost zorganizovat si den dle svých představ. O této skutečnosti se rodiče dozví již na před-táborové schůzce, aby si jej zvládli naplánovat dopředu. Je to prostor k tomu, aby účastníci jeli na výlet na místa, které by rádi viděli, jeli se vykoupat jinam než do rybníka, který je v blízkosti tábořiště.

Musíme ale počítat také s tím, že některé rodiny budou chtít zůstat v tábořišti, proto je dobré se s rodiči dva dny dopředu domluvit, co v tento daný den mají v úmyslu, aby se naplánovalo stravování pro ty, kteří tábor nechtějí opustit.

Pro ty, co zůstávají v tábořišti, je dobré mít připravený jednoduchý program či menší výlet na zajímavé místo v blízkosti tábořiště.

Účastníci však dostanou na cestu od skřítků jeden úkol a to vymyslet, jako rodina či maximálně dvě rodiny dohromady, krátké divadlo o pohádkových bytostech.

Scénka + etapová hra č.5 – klobouk víly Parádnice: Po návratu z výletu rodiny u jídelny čekají opět skřítkové a s nimi i víla Parádnice. Ta se dětem představí a odříká svůj příběh, který se jí během toho, co děti byly s rodiči pryč, přihodil. Víla šla za skřítky Felixem a Arturem ze své maličké země, aby si udělali večer převleků. Ale po cestě, když byla unavená, tak se na chvíli posadila, aby si odpočinula. Po chvíli, kdy cítila, že je již plná sil, rozutíkala se za našimi skřítky. A když příběhla na tábořiště, zjistila, že někde nechala svůj kufr s nádhernými klobouky. Zbyl jí pouze jeden, který má na hlavě. A tak děti prosí, zda by byly tak hodné a společně s rodiči každý zkusil vyrobit jeden klobouk.

Každý dostane bílý papírový klobouk. Úkolem táborníků je nazdobit jej přírodními materiály (květy, šišky, jehličí a jiné). V jídelně jsou nachystány nůžky, provázky, lepidla, oboustranné lepící pásky, barevné papíry, fixy a jiné pomůcky, které se mohou hodit.

Když všichni účastníci mají své kloboučky nazdobené, přichází opět víla Parádnice, která děti i rodiče pozve na večerní karneval. Poprosí je, aby si ke své masce přidali na hlavu i klobouček, který si vyrobili. Táborníci dostávají pátý kousek mapky.

Karneval: Rodiče i děti se po večeri obléknou do z domu přivezených masek a nasadí si vyrobený klobouk. Na louce čeká víla Parádnice, která pro účastníky karneval přichystala. V jídelně je nachystáno drobné pohoštění, které mohou táborníci ochutnat. Po představení všech masek bude prostor k tomu, aby rodiny zahrály divadelní příběh, který si během dne na výletě vymyslely.

7.12.6 Den šestý – čtvrtek

Heslo dne: Nechme to koňovi, ten má větší hlavu.

Dopolední program jedna pro děti – šaty pro vílu: Děti dostanou namaľovanou vílu na tvrdém papíře. Jejich úkolem je vytvořit víle obleček. K dispozici jsou těstoviny, rýže a přírodní materiál. Děti budou tvořit šatičky pomocí tohoto materiálu, který na papír nalepí.

Tato aktivita je zaměřena na kreativitu a jemnou motoriku.

Dopolední program dva pro děti – Liška a zajíček: Děti si udělají dvojice, natáhnou ruce a následně se za ně chytí. Takto vytvoří pelíšek pro zajíčka. Dvojice jsou různě rozmístěny po hracím poli (louce), které je označeno lany. Jedna dvojice

děti na začátku hry nebude tvořit domeček, ale budou hrát zajíčka a lišku. Aby se děti lépe vžily do těchto rolí, dáme jim na hlavu čelenku s oušky zajíčka a lišky. Liška honí zajíčka, úkolem zajíčka je utíkat k pelíšku, kde se dotkne ramene jednoho dítěte, které tvoří pelíšek. Z člena, který tvořil pelíšek se stává králíček, na hlavičku si nasadí ouška a snaží se uprchnout lišce. Když liška chytne zajíčka, hra se pozastavuje a děti si mezi sebou vymění role a ouška.

Dopolední program pro rodiče – lapače snů: Každý rodič dostane potřebný materiál na výrobu lapače snů – pedik, provázky, stužky, korálky a peříčka. Nejprve vytvoříme kruh z pediku, který v místě spoje upevníme drátkem, aby držel tvar. Vytvořené kolečko obmotáváme provázkem a následně vplétáme síť do které můžeme přidávat korálky. Nakonec do spodní části kruhu můžeme navázat stužky, provázky s peříčky či si vytvořit menší lapače, který velký lapač ozvláští. Jeden hotový výrobek můžete vidět na obrázku 7.4.

Obrázek 7.4: Lapač snů

Odpolední program – Ošetření zraněného: Po svačině navštíví děti víla Modřinka, která si neví rady se svými nemocnými kamarády skřítky. A prosí děti, zda by společně s rodiči skřítkům pomohly vyřešit jejich zranění.

Nejdříve víla dětem a rodičům ukáže, jak ošetřit základní zranění. Děti si vyzkouší na rodičích obvázat obvazem ruku, nalepit náplast či očistit ranku. Poté následuje aktivita, kde si děti společně s rodiči zkusí různá zranění ošetřit.

V blízkém lesíku budou v krátké blízkosti u sebe čtyři instruktoři převlečení za skřítky a každý z nich bude představovat jedno zranění (rozbité koleno, lehce popálenou ruku, boule na hlavě a pořezaný prst). Jednotlivé rodiny budou přistupovat ke zraněným skřítkům, kterým ošetří jejich zranění. Děti si tak mohou vyzkoušet ošetření zranění, které vypadá reálně.

Odpolední program – Scénka+etapová hra č.6 – turnaj skřítky Ruprechta:

Na tábořišti se objevují skřítky Feix a Artur a s sebou vedou i skřítku Ruprechta, který táborníky přivítá ve své zemi. Ruprecht děti i rodiče pozve na svůj rytířský turnaj, který v tento den pořádá. Zmíní se také o tom, že má pro děti přichystaný kousek mapky, který jim dá poté, co se každý táborník zúčastní jeho turnaje.

Děti mají za úkol s rodiči vyrobit koně na tyči. Na tvrdou čtvrtku si účastníci předkreslí hlavu koně, kterou si děti libovolně vybarví a následně vystřihnou. Po straně hlavy vytvoří pomocí děrovačky dírky, do kterých přiváží bavlnku jako hřívu. Následně si každé dítě v lese najde vhodný klacík, ke kterému upevní přivázáním hřívy hlavu koně. (Kirchnerová et al., 2013, s. 26)

Poté, co má každé dítě svého koně, se táborníci přesunou na louku. Všichni účastníci, včetně rodičů, budou mít za úkol projet připravenou trasu. Trasa bude obsahovat pár překážek, které jedinec bude muset přeskocit či podlézt. Na konci cesty bude připravena pyramida s plechovkou, kterou musí každý účastník shodit pomocí míčku.

Když trasu projedou všichni účastníci, tak jim skřítek Ruprecht předá předposlední kousek mapky.

Večerní program – deskové hry: Čtvrteční večerní program je připraven pouze pro děti, aby rodiče měli čas začít balit věci na cestu domů.

Každý lektor si vezme jednu skupinku čtyř dětí a zahraje si s nimi deskovou hru pro děti od tří do šesti let.

Noční hra – stezka odvahy: Děti v noci probouzí opět hudba. Před stany na účastníky čekají Felix s Arturem a oznamují, že jsou blízko hranic Země Ušatých skřítků. Ale dostat se do této země není jednoduché. Proto se teď vydají na krátkou cestu, aby získaly klíč, který jim pomůže se přes hranice dostat.

Děti se společně s rodiči vydávají na cestu, která je značena svíčkami. Na půli stezky je ze svíček vytvořený kruh, ve kterém je pro každé dítě i rodiče připraven jeden papírový klíč. Každý si vezme jeden klíč a následně pokračují dále po stezce, která je zavede zpět do tábora.

7.12.7 Den sedmý – pátek

Heslo dne: Ještě chvíli a jsme v cíli!

Dopolední program jedna – Scénka + Etapová hra č.7 – odemčení hranic do Země Ušatých skřítků: Po nástupu přicházejí na tábořiště opět Felix s Arturem a nesou dětem zprávu o tom, že cestování se pomalu chýlí ke konci. Táborníci se nachází u hranic Země Ušatých skřítků, ale musí získat ještě poslední kousek mapky, který získají odemčením hranic. Děti a rodiče předají skřítkům papírové klíče, které získali při stezce odvahy a ty jim pomohou odemknout hranice.

V lanem označeném území je označený strom barevnými šátky, u kterého je položený ešus. Druhý ešus, který je položen mimo území, je naplněn klíči, které účastníci získali při stezce odvahy. Úkolem dětí je přenést všechny klíče do ešusu, který je u označeného stromu. V území se však pohybuje několik skřítků (rodičů), kteří malým táborníkům chtějí vstup do Země ušatých skřítků překazit. Děti si dají za pas šátek, který značí jejich život. Skřítkci děti v označeném území honí, když dítěti vytrhne nějaký skřítek šátek, dítě běží zpět k ešusu mimo území, kde si šátek dá zpět za pas a pokračuje dál ve hře. Hra končí v moment, kdy jsou přeneseny všechny klíče. V tuto chvíli se odemykají hranice a děti naleznou pod ešusem v označeném území poslední kousek mapy.

Dopolední program dva – Příprava na cestu za pokladem – výroba uší: Všichni účastníci dostanou tvrdý papír, ze kterého si vyrobí čelenku kolem hlavy. Na další tvrdý papír si děti s pomocí rodičů nakreslí dva tvary, které připomínají uši skřítků. Každý si uši vybarví dle své libosti a následně nalepí na čelenku.

Odpolední program – Cesta za pokladem: Táborníci si sbalí batůžek na krátkou výpravu. Společně se skřítky Feixem a Arturem se vydají po cestě vyznačené fáborky za pokladem. Na cestu budou připraveny drobné pohybové hry, které děti během cesty zabaví. Trasa bude celkově dlouhá cca 5 kilometrů. Konec trasy bude vyznačen několika fáborky kolem stromu a děti zde budou mít za úkol poklad najít. Poklad bude schován viditelně, aby si jej děti po chvíli všimli a hledání nezabralo příliš mnoho času. V krabici bude připraven pro každého táborníka, včetně rodičů, balíček. Po rozdání pokladu se Artur a Felix rozloučí s dětmi a rodiči a velmi jim poděkují za to, že jim pomohli poklad nalézt a byli jim oporou celých sedm dnů. Následně se účastníci vydají zpět do tábořiště.

Závěrečný táborový oheň: Závěrečný oheň zahájíme tím, že se společně postavíme do kruhu kolem ohniště, překřížíme ruce a chytíme se všichni za ně a zazpíváme si naši táborovou píseň. Následně vedoucí tábora pronese řeč, kde ve zkratce zhodnotí průběh tábora, poděkuje instruktorům a všem účastníkům. Následně budou rozdány diplomy, každé dítě dostane diplom za to, že ochotně pomohlo skřítkům najít poklad (neprobíhá žádné bodové hodnocení a ani vítězná místa).

7.12.8 Den osmý – sobota

Sobotní ráno po snídani proběhne závěrečný táborový nástup, kde si naposledy společně v kruhu zazpíváme táborovou píseň. Poté následuje úklid tábořiště a návrat domů.

7.13 Zhodnocení tábora

Oficiálními slovy „tímto tábor rodičů s dětmi končím“, není závěrem, který by nás opravňoval k tomu, abychom šli odpočívat. Musíme dobře zorganizovat návrat všech účastníků do jejich domovů. Jak jsem se již zmínila doprava může být různá, ale my musíme dojít až do závěrečné fáze zodpovědnosti za uskutečnění celého tábora. Dále je před námi předání tábora majitelům, nebo jen úklid, někdy také úplná likvidace.

V předvečer odjezdu je dobré nechat od samotných účastníků tábor vyhodnotit pomocí rozhovoru. Čímž získáme přínosnou a okamžitou zpětnou vazbu. Pár dobře volených slov nám může přinést nové nápady pro další tábory. Mimo to bude dospělým účastníkům předán „Dotazník spokojenosti“.

Pro hlavního vedoucího je také velice prospěšná komunikace s ostatními vedoucími tábora. Pořádáme-li takové akce každoročně, je dobré mít kontakty na rodiče a udržovat s nimi spojení po celý rok. Dobré kontakty jsou zárukou jak osvědčených účastníků tak i nových přihlášených, kteří dostali dobrou recenzi na organizovanou akci.

7.13.1 Reflexe tábora rodiči

Již před začátkem musíme myslet na ukončení a mít dopředu připraveny listy s otázkami o tom, jak byli dospělí s dětmi na akci spokojeni. Dotazník by měl být vytvořen tak, aby respondenti měli možnost odpovědět jednoslovně nebo krátkou větou.

Samotný dotazník by měl obsahovat jen pár základních otázek:

1. Spokojenost s prostředím.
2. Spokojenost s ubytováním.
3. Ohodnoťte táborovou atmosféru.
4. Co byste udělali jinak v táborovém programu?
5. Měli byste zájem se s dětmi (pokud věk dovolí) zúčastnit se i příští rok?
6. Líbilo se vám zaměření táborové hry?
7. Dokázali jste se i Vy sami zapojit do táborové hry?

7.13.2 Zpětná vazba dětí

Nejen reflexe rodičů je velmi důležitá. Převyšuje ji spokojenost malých účastníků. U dětí předškolního věku většinou ihned rozeznáme spokojenost či nevoli a podle toho se zařídíme. Při závěrečném hodnocení tábora, bych volila uskutečnit zpětnou vazbu tím, že namalují obrázek.

7.14 Zhodnocení návrhu programu expertem

Hlavním cílem bakalářské práce je vytvořit návrh programu pro rodiče s dětmi předškolního věku. Tento tábor nebyl realizován a nebylo tak možné zjistit, zda by naplnil očekávání rodičů. Proto jsem požádala Mgr. Petra Nečase, který má dlouholeté zkušenosti s vedením táborů, aby připravený program zhodnotil. Jeho názor je přiložen v příloze E.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce měla stanoveny dva cíle. K tomu, aby bylo možné tyto cíle realizovat, bylo nutné nastudovat si odbornou literaturu. Získané poznatky jsou shrnuty v teoretické části.

Prvním cílem bakalářské práce bylo prozkoumat nabízené kroužky a tábory pro rodiče v předškolním věku v Brně. Zjistila jsem, že v roce 2020 bylo nabízeno pět táborů pro rodiče s dětmi pa to mi vzhledem k velikosti Brna přijde poměrně málo. Tyto poznatky mě také utvrdili v tom, že tyto typy táborů nejsou velmi rozšířené a že by nebylo od věci, zkusit se této tématice věnovat.

V druhé kapitole praktické části se věnuji zhodnocení dotazníkového průzkumu mezi rodiči Mateřské školy Klášterského v Brně. Mnou vytvořený dotazník, měl za úkol zjistit, jaký názor na tento typ táborů rodiče mají a zda by jevili zájem ho navštívit. Otázky v dotazníku byly zaměřeny jak na volný čas rodin, tak i na položky týkající se připravovaného návrhu programu. Z rozdaných šedesáti dotazníků se k zhodnocení vrátilo třicet šest dotazníků. Z vyplněných dotazníků pro mě vyplynulo, že by rodiče o takový typ tábora stáli a že dokonce někteří z nich na tyto typy táborů jezdí. Z otázek, které se týkaly přímo tábora pro rodiče s dětmi, jsem odpovědi rodičů zohlednila ve třetí kapitole praktické části.

V poslední kapitole byl navržen samotný program pro rodiče s dětmi předškolního věku, což byl hlavní cíl této bakalářské práce. Při tvorbě programu jsem vycházela ze zkušeností ve skautském oddíle a činností, kterým se věnuji se svoji čtyřletou dcerou. Návrh táborového programu je připraven na osm dnů a je koncipován do skautského prostředí. Celý tábor se nese v duchu putování se skřítky a děti s rodiči pomáhají dvěma skřítkům nalézt ukrytý poklad. K mapě, kde je zaznamenáno místo pokladu, přicházejí pomocí etapových her. Aktivita, které jsou v programu zvoleny, se zaměřují na jemnou motoriku, pohyb dětí i dospělých a na základy správného chování v přírodě. Návrh programu byl po vytvoření kladně hodnocen expertem, který má dlouholeté zkušenosti s tvorbou táborů a prací s dětmi.

Literatura

- ČECH, T., 2017. 'Efektivní využívání volného času jako součást životního stylu dětí v postmoderní společnosti', *Pedagogická orientace* **12**(2), 108–113.
- CHRÁSTKA, M., 2016. *Metody pedagogického výzkumu*, Grada, Praha. ISBN 978-80-271-9225-0.
- ČINČERA, J., 2007. *Práce s hrou: pro profesionály*, Grada, Praha. ISBN 978-80-247-1974-0.
- HÁJEK, B., HOFBAUER, B. & PÁVKOVÁ, J., 2011. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*, Portál, Praha. ISBN 978-80-262-0030-7.
- HANUŠ, M., HANUŠ, M., HANUŠ, R., BENEŠ, Z., DRAHANSKÝ, D., HAKOVÁ, J., POKORNÝ, A. & ŠTĚPÁNEK, K., 2016. *Instruktorský slabikář: metodická příručka pro všechny, kdo organizují kurzy zážitkové pedagogiky*, 3. vyd. Grada, PŠL, Ed. Gymnasion, Praha. ISBN 978-80-270-0476-8.
- HARTL, P., HARTLOVÁ-CÍSAŘOVÁ, H. & NEPRAŠ, K., 2010. *Velký psychologický slovník*, Portál, Praha. ISBN 978-80-7367-686-5.
- HELUS, Z., 2015. *Sociální psychologie pro pedagogy*. ISBN 978-80-247-4674-6.
- HELUS, Z., 2018. *Úvod do psychologie*. ISBN 978-80-247-4675-3.
- HOFBAUER, B., 2004. *Děti, mládež a volný čas*, Portál, Praha. ISBN 978-80-7178-927-7.
- HOSKOVCOVÁ, S., 2006. *Psychická odolnost předškolního dítěte*, Grada, Praha. ISBN 978-80-247-1424-0.
- JIRÁSEK, I., 2004. 'Vymezení pojmu zážitková pedagogika', *Gymnasion* **1**(1), 6–16.
- JOUBERT, P., BEČÁK, Z. & Junák - svaz skautů a skautek ČR, 1997. *Program skautských táborů*, Skauting, Liberec. ISBN 978-80-85421-20-0.
- KIRCHNEROVÁ, V., RUBEŠOVÁ, R. & KOUBSKÁ, P., 2013. *Výchova prožitkem: tvořivé hry a činnosti pro mateřské školy*, Portál, Praha. ISBN 978-80-262-0505-0.

- LANGMEIER, J. & KREJČÍŘOVÁ, D., 2006. *Vývojová psychologie*, Grada, Praha. ISBN 978-80-247-1284-0.
- Lužánky středisko volného času, 2020a. 'Kroužky 2020/2021 [online]. [vid. 27. 11. 2020]'. Dostupné z: https://www.luzanky.cz/Krouzky?razeni=3&rodice_s_detmi
- Lužánky středisko volného času, 2020b. 'Tábory a pobytové akce, loupežníci na Čeřítku [online]. [vid. 27. 11. 2020]'. Dostupné z: <https://lidicka.luzanky.cz/Pobytove-tabory/62330/Loupeznici-na-Cerinku>
- Lužánky středisko volného času, 2020c. 'Tábory a pobytové akce, malá čarodějnice [online]. [vid. 27. 11. 2020]'. Dostupné z: <https://lata.luzanky.cz/Pobytove-tabory/62272/Mala-carodejnice>
- Lužánky středisko volného času, 2020d. 'Tábory a pobytové akce, rytíři a draci [online]. [vid. 27. 11. 2020]'. Dostupné z: <https://louka.luzanky.cz/Pobytove-tabory/62349/Rytiri-a-draci>
- MATOUŠEK, O., 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, Sociologické nakladatelství, Praha. ISBN 978-80-86429-19-9.
- NEUMAN, J., 2014. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*, Portál, Praha. ISBN 978-80-262-0628-6.
- PÁVKOVÁ, J. ET AL., 2008. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*, Portál, Praha. ISBN 978-80-7367-423-6.
- PELÁNEK, R., 2013. *Příručka instruktora zážitkových akcí*, Portál, Praha. ISBN 978-80-262-0454-1.
- PLEVA, 2019. 'Hmyzí hotel: jak se vyrábí: Rodinná firma pleva [online]. [vid. 28. 11. 2020]'. Dostupné z: <https://www.pleva.cz/news/jak-vyrobite-hmyzi-hotel>
- REICHEL, J., 2008. *Kapitoly systematické sociologie*, Grada, Praha. ISBN 978-80-247-2594-9.
- Salesiánské centrum mládeže, 2020. 'Kroužky km 2020/2021 [online]. [vid. 27. 11. 2020]'. Dostupné z: <https://brno.sdb.cz/stredisko/aktivity/klub-maminek>
- Salesko, 2020. 'Klub rodičů a dětí [online]. [vid. 27. 11. 2020]'. Dostupné z: <https://www.salesko.cz/aktivity/klub-rodicu-a-deti/>

- SEKOT, A., 2019. *Rodiče a sport dětí: Rodičovské výchovné styly jako motivační faktor sportování dětí a mládeže [online]*. ISBN 978-80-210-9293-8. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&scope=site&db=nlebk&db=nlabk&AN=2265676>
- SUCHÁNKOVÁ, E., 2014. *Hra a její využití v předškolním vzdělávání*, Portál, Praha. ISBN 978-80-262-0698-9.
- SVOBODOVÁ, E., 2010. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*, Portál, Praha. ISBN 978-80-7367-774-9.
- VÁGNEROVÁ, M., 2000. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*, Portál, Praha. ISBN 978-80-7178-308-4.
- VÁGNEROVÁ, M., 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání [online]*. ISBN 978-80-246-2846-2. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/id/11052050>
- YMCA Brno, 2020. 'Tábor mumínci [online]. [vid. 27. 11. 2020]'. Dostupné z: <http://www.ymcabrno.cz/tabory/letni-tabory/letni-tabory-pro-rodice-s-detmi/tabor-muminci/>

SEZNAM PŘÍLOH

A	Dotazník – tábor pro rodiny s dětmi	77
B	Soupis odpovědí na otevřené otázky v dotazníku	81
	B.1 Jaký okruh, či programový bod by podle Vás neměl v programu chybět?	81
	B.2 Jaký je Váš osobní názor na tábory pro rodiče s dětmi?	82
C	Grafické znázornění programu	85
D	Táborový rozpočet	86
E	Hodnocení návrhu programu expertem	87

A Dotazník – tábor pro rodiny s dětmi

Vážení a milí rodiče,

jmenuji se Kateřina Kárská a ráda bych Vás touto cestou požádala o vyplnění dotazníku, který je součástí mé bakalářské práce na téma Zážitekový program pro rodiny s dětmi předškolního věku.

Vaše odpovědi poslouží jako podklad pro vytvoření návrhu programu pro zážitkový program pro rodiny s dětmi předškolního věku. Dotazník je určen k vyplnění pouze pro jednoho zástupce rodiny a je zcela anonymní.

Mnohokrát děkuji za Váš čas a ochotu.

Kateřina Kárská,

studentka Technické univerzity v Liberci, obor pedagogika volného času

1. Váš věk:

- 20-30 let
- 31-35 let
- 36-39 let
- 40 a více

2. Počet dětí v předškolním věku:

- Jedno
- Dvě
- Tři
- Více než tři

3. Navštívili jste v minulosti tábor pro rodiče s dětmi?

- Ano
- Ne

4. Navštěvoval/a jste v minulosti organizaci jako skaut, pionýr, turistický oddíl a podobné?

Ano

Ne

Pokud ano, tak jakou organizaci:.....

5. Máte zkušenost s vedením táborů?

Ano

Ne

6. Jak trávíte víkendové dny? (vyberte jednu nebo více odpovědí)

Doma

Turistika

(a) Pěšky

(b) Cykloturistika

(c) Horské túry

(d) Lyže

Sportovní aktivity

(a) Plavání

(b) Míčové hry

Kulturní aktivity

Návštěvy rodinných center a heren

Jinak:.....

7. Jaký typ dovolené volíte nejradši? (vyberte jednu nebo více odpovědí)

Dovolená u moře

Turistika po České republice

Turistika v zahraničí

Sportovní aktivity (cykloturistika, sjezd řek, horolezectví a jiné)

Rodiče v práci a děti u prarodičů či doma

Děti na táboře

Děti s rodiči na táboře

8. Navštěvují Vaše děti mimo MŠ nějaký kroužek?

- Ano
- Ne
- Pokud ano, tak jaký:.....

9. Pokud byste se účastnili jako rodina tábora pro rodiny s dětmi, kdo vše by se zúčastnil?

- Matka a dítě/děti
- Otec a dítě/děti
- Matka, otec a dítě/děti
- Jiná dospělá osoba:.....

10. Souhlasíte s tím, aby v době programu nikdo ze zúčastněných nepoužíval mobilní telefon, notebook či tablet?

- Ano
- Ne

11. Jaký preferujete styl denního programu?

- Společný program pro rodiče i děti po celý den
- Dopolední program pouze pro děti, odpolední a večerní program společný s rodiči
- Jinak:.....

12. Uvítali byste večerní program pouze pro rodiče?

- Ano, každý den
- Ano, ale pouze některé večery
- Ne

13. Jaké preferujete ubytování?

- Zděná budova
- Stany s podsadou

14. Jak dlouho by měl, podle Vás, tábor pro rodiče s dětmi předškolního věku trvat?

Méně jak pět dní

Pět dní

Sedm dní

Déle jak týden

15. Souhlasíte s tím, aby na táboře nebyl konzumován žádný alkohol?

Ano

Ne

16. Jste kuřák?

Ano

Ne

Pokud ano, tak jak by podle Vás mělo být kouření na táboře v přírodě ošetřeno:.....

17. Měl/a byste zájem o doporučený seznam vybavení na tábor?

Ano

Ne

18. Preferujete vlastní dopravu na tábořiště?

Ano

Ne

19. Jaký okruh či programový bod, by podle Vás, neměl v programu chybět?

.....
.....

20. Jaký je Váš osobní názor na tábory pro rodiče s dětmi?

.....
.....

B Soutěž odpovědí na otevřené otázky v dotazníku

B.1 Jaký okruh, či programový bod by podle Vás neměl v programu chybět?

- Hledání pokladu (6x).
- Karneval (3x).
- Dobrodružství.
- Pobyt a pohyb v přírodě, rozvoj vztahu k přírodě (8x).
- Ohniště.
- Zpívání, kytara, táborák (11x).
- Odpočinek.
- Hry, celo-táborová hra (10x).
- Tvoření (3x)
- Tvoření z přírodního materiálu (2x).
- Debaty a výměna zkušeností mezi rodiči.
- Základy první pomoci (2x).
- Aktivity zaměřené na manuální zručnost.
- Rozcvička.
- Soutěže.
- Sportovní aktivity, míčové hry (7x).
- Výlety, procházky, turistika (7x)
- Procházka s úkoly.

- Stezka odvahy (4x).
- Koupání (4x).
- Čtení knížek.
- Opékání špekáčků.
- Vzájemná spolupráce.
- Čluny.
- Aktivity, které nejsou součástí běžného dne.
- Seznamovací hry (2x).
- Volná zábava.
- Hry na posílení komunikace.
- Jízda na koni.
- Určení pravidel.
- Určení hranic k volnému pohybu.
- „Bojovka“.
- Učit děti žít a přežít v přírodě (rozdělání ohně, práce s nožem a sekerou, vaření na ohni).

B.2 Jaký je Váš osobní názor na tábory pro rodiče s dětmi?

1. Dobrá zábava pro celou rodinu.
2. Pouze pro děti předškolního věku a první ročníky ZŠ.
3. Jen ten nejkladnější. Výborně sehraný tým organizátorů je základ.
4. Je to určitě prospěšné pro děti i dospělé.
5. Pozitivní.
6. Myslím si, že je to skvělý nápad a obohacení volného času vždy přijde vhod.
7. Kladný.
8. Dobrý nápad. Děti jsou spolu s rodiči klidnější než v cizím prostředí.
9. Skvělý nápad.

10. Obohatí jak rodiče, tak i děti. Nové formy her, výměna zkušeností.
11. Dobrý nápad.
12. Líbí se mi ten nápad, chtěla bych zkusit.
13. Dobře strávený čas s dětmi.
14. Kladný.
15. Ráda bych se zúčastnila, ale radši s těmi, se kterými se už znám.
16. Do komerčního bych nešla, děláme si s kamarády vlastní.
17. Mám je moc ráda.
18. Jsem pro a podporuji. Plánuji takový druh tábora navštívit a těším se.
19. Jsou velmi přínosné, jezdíme pravidelně.
20. Jsou fajn, ale pro předškolní děti čím méně organizace, tím lépe.
21. Skvělý nápad.
22. Proč ne, pokud je vše dobře zorganizováno.
23. Výborný nápad, uleví to rodičům a děti se zabaví s vrstevníky.
24. Dobrý způsob trávení času s dětmi. Poznání nových lidí.
25. Zatím jsem takový tábor neabsolvovala. Myslím, že je to v dnešní době zajímavá možnost trávit s dětmi společný čas v přírodě. Vidět, jak se moje děti chovají, seznamují s jinými dětmi a jak působí v kolektivu. Rodiče se podílí na vymýšlení programu a řešení situací jiných, než ve vlastním domě. V průběhu se více rodin seznámí s jinými rodinami, můžou sdílet osobní zkušenosti a názory na rodinný život, na styl výchovy a podobně.
26. Skvělá aktivita pro předškolní děti a jejich rodiče jak prohloubit vzájemný vztah a společné prožití volného času. Ale velmi záleží na skupině dospělých, jsou pro vedení náročnější než děti.
27. Společně strávené období s dětmi, super.
28. Je to dobrá věc, někteří rodiče nemají tolik nápadů na to, co dělat společně s dětmi, aby si společné chvíle uměli užít.
29. Přínos pro obě strany. Maminky se můžou intenzivně věnovat dětem bez povinností kolem domácnosti.
30. Stmelení rodiny, poznávání vlastních schopností, překonávání překážek. Děti poznávají, že je možné žít i bez moderních vymožeností a pohodlnosti.

31. Možnost jak poznat nejen své dítě z jiného pohledu. Možnost se uvolnit, pobavit, upevnit rodinné pouto. Možnost výměny informací, zkušeností a postřehů mezi ostatními rodiči. Navázání nových přátelství.
32. Nejen tábory, ale i pár víkendových akcí v roce.
33. Neplánuji takový tábor navštívit.
34. Nejsem zastánce pro tyto tábory. Přejde mi, že děti potom neposlouchají pořádně učitele a mají z toho akorát zábavu.

D Táborový rozpočet

Táborový rozpočet				
Počty tábořících			29	
Dospělí			9	
Děti			16	
Pracovníci			4	
Náklady				
	Částka	KČ/ os.	KČ os.den	
Nájem	2000	80	10	
Potraviny stravné				
Dospělí	11520	1280	160	
Děti	12800	800	100	
Doprava	9500	380	47,5	
Doprava osob (Autobus)	8000	320	40	
Doprava materiálu	1500	60	7,5	
Finance k programu	1200	48	6	
Odměny pracovníků	15000	600	75	
Náklady pracovníků	8000	320	40	
Ostatní	1200	48	6	
Připojištění	3600	144	18	
Rezerva	3000	120	15	
Celkem	67820			
Výnosy				
Výnosy				
Účastnické poplatky	55820			
Dospělý	22860			
Dítě	32960			
Sponzorské dary	12000			
Dotace	0			
Vlastní finanční prostředky	0			
Ostatní příjmy	0			
Celkem	67820			
			platba	
Dospělý celkem	3020	-480	2540	
Dítě celkem	2540	-480	2060	
Sponzorský dar na osobu	-480			

E Hodnocení návrhu programu expertem

Zhodnocení bakalářské práce

S táborovou činností, po stránce organizační, mám zkušenosti již od roku 1983. Vím tedy velice dobře, jak je složité připravit a zorganizovat dobrý tábor a současně program, abychom se, zvláště v dnešní době, zavděčili všem účastníkům.

Tábory pro rodiče s dětmi jsme zkoušeli pořádat již v roce 1988 hlavně pro bývalé členy a jejich rodiny. Dnes velice dobře vím, že tyto prvotní akce trpěly „porodními bolestmi“. Všechny podstatné věci s organizací takové akce bylo nutné poznávat za pochodu a postupně se učit z chyb, které musely být v budoucnu odstraněny. Žádná literatura a odborné knihy takřka neexistovaly, jediné, z čeho bylo možné čerpat, byl cit pro danou činnost.

V současnosti je velkou výhodou, že každý potencionální organizátor může nabrat prvotní zkušenosti teoreticky v mnoha odborných pracích od různých autorů. Praktické zkušenosti jsou stále velice důležité, a proto je zde nutné říct, že všechny začátky jsou těžké.

Posuzovaná práce je velice dobře popsána jak po stránce organizační, tak i po stránce herní. Určitě by byl tento projekt tábora organizovatelný. Je velmi přínosné, že tento projekt spojuje členy rodiny a učí je žít vzájemně vedle sebe, ale umí i spojit ve vypjatých situacích v jeden celek. To je pro obyčejný život všech rodin velmi důležité a potřebné. Podle vyhodnocených dotazníků lze konstatovat, že se takových táborů nezúčastní celé rodiny a zde vidím velkou rezervu v motivaci hlavně tatíků, aby na takovou akci dorazili. V práci mi trochu chybí popis, jak působit na tyto rodinné členy.

Organizačním záležitostem se nedá mnoho vytknout. Od každého vedoucího pracovníka by však vždy měla zaznít otázka „Zvládnou to?“, „Mám na to?“. Tento okamžik mi v práci chybí, protože víme, že každý má talent na něco jiného. Není tedy ostudou, když já jako hlavní organizátor k sobě přizvu tým, na který bude po všech stránkách spolehnuti. Chybí mi i částečná motivace k večernímu programu pro rodiče, aby zábava nesměřovala jinam, než by bylo zdrávo.

Programová varianta je popsána velice pěkným způsobem a je vidět, že si studentka s tímto dala velkou práci. Určitě by mě tato forma tábora lákala.

Hodnocení by se dalo zakončit i větou:

„Příprava byla velkolepá a vynikající, ale až realita ukáže naši připravenost, především v situaci, kdy je nutné řešit nečekané problémy“.

Na závěr mohu konstatovat, že písemná příprava je dostatečná.

V Brně dne 12.12.2020

Mgr. Nečas Petr

